

Inhoud

Van de voorzitter.....	130
Van de redactie.....	130
Even afrekenen.....	131
Het Dineke Sluijters Vogelfonds.....	132
Landelijke dag van SOVON.....	134
Hulp voor boerenzwaluwen onder aanlegsteigers.....	135
Het voorkomen van de gierzwaluw in de westelijke Eempolders.....	137
Actie op Oud Valkeveen tegen roofvogel- en uilenshows.....	140
Roofvogel- en uilenshow op Oud Valkenveen.....	141
De boot missen.....	144
Slechtvalk, nieuwe broedvogelsoort in Gooi en Vechtstreek.....	145
Nieuwe uitgaven van de Vogelwerkgroep.....	148
Kleine nuance in zwart-wit-denken.....	150
Mutaties Ledenbestand.....	152
Ontvangen literatuur.....	153
Kiekendief-dorado aan de Dodaarsweg.....	153
Het voedsel van de Kerkuil in Zuid-Flevoland.....	154
Programma.....	156
De favoriete vogelplek van Martin Jut.....	159
Strip.....	160

Van de voorzitter

Na de rustige zomermaanden zijn er de komende maanden weer volop activiteiten van de Vogelwerkgroep. Elke maand is er weer een excursie, een contactavond en een lezing. Eind september is het gebruikelijke najaarsweekend: dit keer op Schiermonnikoog. Een overzicht van deze activiteiten staat in het programma aan het eind van deze Korhaan. U bent van harte welkom.

Dit najaar start weer de vogelherkenningscursus. Al vele jaren wordt deze cursus met veel enthousiasme gegeven en er is zoveel belangstelling dat een wachtlijst noodzakelijk is.

Het na jaar is ook de periode waarin rapporten worden opgesteld over de broedvogelinventarisaties en de andere activiteiten. Het rapport over de weidevogelbescherming in de Eempolders verscheen als een van de eerste.

Hoewel het in de zomer rustig was, is er niet stilgezeten. Ik wil de aandacht vestigen op de protesten van de roofvogelwerkgroep tegen roofvogelshows. Velen blijken zich niet bewust van de schade van deze shows voor roofvogels. Daar komt nu verandering in.

Dit najaar krijgt de VWG de beschikking over het Sluijters Vogelfonds en kunnen projecten hiervoor worden ingediend. De achtergronden van dit fonds zijn in een interview in deze Korhaan toegelicht. Het gebruik van een dergelijk fonds is geheel nieuw voor onze vereniging. Wij verwachten er heel veel van.

Rien Rense

Wat zien ik ?

Heeft u iets verrassends, opvallends of bijzonders te melden?

Iets wat u verbaasde, raakte, verwonderde of blij maakte?

Meld het ons, dan plaatsen wij uw bijdrage in de rubriek 'Wat zien ik'.

Mail uw tekst (maximaal 100 woorden) naar redactie@vwggooi.nl.

(De redactie behoudt zich het recht voor om bijdragen in te korten of niet te plaatsen)

Van de redactie

De oproep om wat voor de rubriek 'Wat zien ik' te schrijven staat hierboven. Niet vermeld wordt dat we het ook plezierig zouden vinden als u reageert op de stukjes. Uw reactie kunt u naar de redactie mailen; ze worden dan in het volgende nummer geplaatst.

In het vorige nummer stond een artikel over broedvogeltellingen in het Laarder Was(ch)meer. De redactie zou graag nog wat meer willen weten over dit gebied en vraagt u om te reageren op de oproep daartoe (op pagina 151).

Met ingang van dit nummer hebben we een nieuwe columnist: Ton Koot. Op pagina 144 vindt u zijn eerste bijdrage. Het is prettig dat sommige vogelaars ook graag schrijven.

Hoewel de redactie op dit moment nog uit voldoende leden bestaat, willen we graag wat uitbreiding. Enkele redactieleden hebben aangekondigd hun werkzaamheden voor de redactie te willen beperken. Hebt u belangstelling voor redactioneel werk, dan horen we dat graag.

Hillie Hepp

Enkele aandachtspunten voor de kopij:

- platte tekst,
- vogelnamen met kleine letter,
- foto's in hoge resolutie (apart aanleveren; in de tekst de gewenste plaats aanduiden),
- bij foto's aangeven wie de fotograaf is.

Even afrekenen

Als je de verhalen moet geloven lijkt het erop, dat je in de buitengebieden steeds minder onbekommerd kunt rondstruinen. Steeds enger wordt het daar. Ik heb het dan niet over het gevoel van onveiligheid, dat wordt veroorzaakt door hondenuitlaters die hun kuitentertjes niet onder controle hebben. Ook niet over mountainbikers die plotseling opduiken en daardoor gevaar kunnen opleveren. Evenmin over die grote wolharige koeien in natuurterreinen die sommige mensen angst inboezemen. Nee, het gaat over schijnbaar engere zaken waar je geen grip op denkt te hebben. Zo verschijnen er jaarlijks berichten in de kranten van buizerds die in de broedtijd joggers en mountainbikers aanvallen. Een kwestie van omlopen als zo'n vogel dit gedrag vertoont langs een vaste route voorkomt het attaqueren. Sommige beheerders van terreinen plaatsen in zo'n geval borden, die wijzen op mogelijk gevaar door een aanvallende buizerd. 'Kraaien' die mensen aanvallen is een ander hot item. Het gaat om kauwen die door langdurig verblijf bij mensen hinderlijk om aandacht vragen door bedelen, pikken etc. Wegvangen en ergens onderbrengen kan een oplossing zijn. Een soort waarbij het heel goed opletten is geblazen, is de teek. Voordat je het weet heb er een en loop je een besmetting op met de ziekte van Lyme. Dat is geen pretje en de ziekte kan levensbedreigend zijn. Nazorg is nodig na het verwijderen: opletten voor het kort of langer daarna ontstaan van een rode ring of blauwachtige vlek op de huid rond de plaats van de tekenbeet, want dat kan een indicatie zijn voor de ziekte van Lyme, evenals een griepig gevoel met bijv. koorts, hoofdpijn en gewrichtspijn. Later is er kans op verlamming van gezichtsspieren, heftige pijn aan een arm of been, dubbelzien, krachtverlies in armen en/of benen, pijnlijke of gezwollen gewrichten, een neiging tot flauwvallen en hartklachten.

Vossen zijn overal in ons land aanwezig en die kunnen hondsdolheid (rabiës) overbrengen. Het laatste rabiësgeval in ons land stamt uit 1977. Vossen kunnen ook drager zijn van de vossenlintworm, die zij overbrengen via vruchten, zoals laag groeiende bramen, dode dieren en huisdieren die vaak in de natuur rondlopen. Ook dieren die knaagdieren eten (katten) kunnen er mee besmet raken. Uit

Vlaanderen zijn enkele besmettingsgevallen bekend, maar nog niet uit Nederland. Mensen die veel buiten komen, zoals boeren, mensen die in bossen werken, of mensen die minder dan vijftig meter van een bos wonen kunnen soms ook besmet raken met het hantavirus. Dat wordt verspreid door het inademen van stof afkomstig van urine, uitwerpselen en speeksel van rosse woelmuizen. Het virus - dat zich uit door griepachtige verschijnselen - kan ook voorkomen in oude huizen, schuren en vakantiehuisjes die lang niet gebruikt zijn. Slangen worden ervaren als griezelige beesten en worden daarom wel doodgeslagen; de enige giftige soort is de adder, die in onze regio niet voorkomt.

Veel mensen zijn bang voor vleermuizen. Die zouden - volgens zeggen - in je haar kunnen vliegen en bijten als je 's avonds aan het wandelen bent. Een typisch geval uit de Fabeltjeskrant.

Personen die veel in aanraking komen met buitenwateren moeten beducht zijn op de door ratten verspreide Ziekte van Weil (leptospira), die zich uit door een soort chronische vermoeidheid.

Bij het optreden van botulisme en blauwalg worden altijd waarschuwingen afgegeven door de respectievelijke overheden. Hygiëne is in alle gevallen een trefwoord.

Voor BSE (Gekke Koeienziekte, die het Creutzfeld Jacobsyndroom bij mensen veroorzaakt) en Q-koorts bij geiten hoeft geen angst te bestaan. Die ziekten worden door de overheid nauwlettend in de gaten gehouden en beperken zich tot de agrarische sector. Dit geldt ook voor Mond- en Klauwzeer (MKZ) en voor Blauwtong bij schapen die niet voor mensen schadelijk zijn.

Het valt dus nogal mee met die enge natuur, maar houdt de teken in de gaten.

Penlijster

Het Dineke Sluijters Vogelfonds

Wat hebben de kunstschilder Jan Sluijters en de Vogelwerkgroep met elkaar te maken? Heel veel, dankzij de schenking die de Vogelwerkgroep mocht ontvangen uit de erfenis van zijn schoondochter Richardina Sluijters – Nierstrasz.

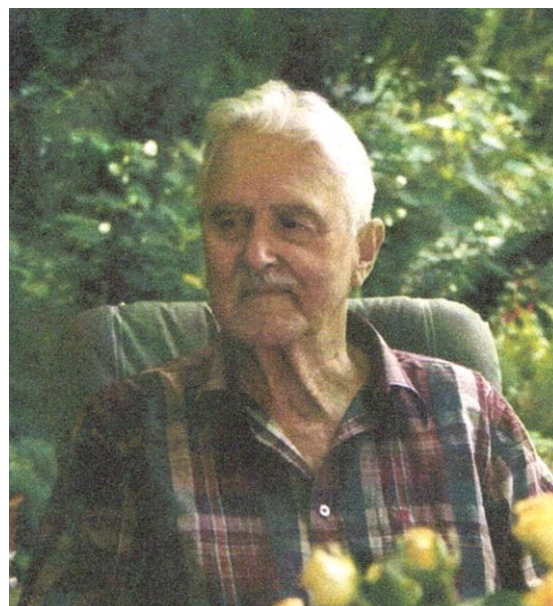
Lenny Langerveld

Je droomt er allemaal wel eens van: op een dag ligt er een grote enveloppe in de brievenbus met de mededeling dat je een substantieel bedrag zult ontvangen. Een geëmigreerde oudoom heeft je bedacht in zijn testament of je hebt een winnend lot van de Staatsloterij. In het najaar van 2009 ontving de Vogelwerkgroep zo'n brief van de executeurs van Richardina Sluijters-Nierstrasz. Mevrouw Sluijters uit Hilversum liet de Vogelwerkgroep een bedrag van mogelijk 150.000 euro na. Dat is voor de Vogelwerkgroep een fantastisch mooi bedrag, waar prachtige projecten mee gerealiseerd kunnen worden. Het bestuur trad onmiddellijk in contact met de executeurs en ventileerde zijn dankbaarheid over de geste. Daarna riep het bestuur een commissie van wijze mannen en vrouwen in het leven die zich over de best mogelijke besteding van het bedrag zal buigen.

Richardina Sluijters-Nierstrasz (1924) was de weduwe van Jan Sluijters junior (1914). Sluijters was de oudste zoon van de kunstschilder Jan Sluijters (1881). De naam Jan Sluijters zal niet iedereen bekend in de oren klinken, maar dat doet geen recht aan de status van Jan Sluijters senior. Hij werd beschouwd als een van de fundamentele vernieuwers van de schilderkunst in het begin van de 20^e eeuw in Nederland. Samen met Piet Mondriaan en

Leo Gestel vormde hij de spil van een moderne beweging in de Nederlandse schilderkunst. Hij was een van de toonaangevende portretschilders van zijn generatie en won in 1904 de prestigieuze Prix de Rome. Jan (1914) was zijn oudste zoon.

Ook bij Jan junior stroomde er verf en terpentijn door de aderen, als we de bronnen mogen geloven. Vanaf zijn tiende jaar begon hij te tekenen, al viel dat niet altijd mee met zo'n begaafde en beroemde vader. In een interview zei hij daarover: 'Mijn vader bemoeide zich er niet mee. Hij gaf wel les aan anderen, maar niet aan mij. Meestal werd ik weggestuurd met de woorden: ga jij maar de stad in om te tekenen.' Toch ging Jan junior naar de Rijksnormaalschool voor het Tekenonderwijs aan de Rijksakademie van Amsterdam, waar zijn talent al snel herkend werd. Hoewel zijn voorliefde uitging naar het schilderen naar de natuur, vervaardigde hij later als kunstschilder vele Amsterdamse stadsgezichten.

In 1943 trouwde hij met een vriendinnetje van zijn zusje Liesje: Richardina Nierstrasz.

Dineke was 19 jaar toen ze in dat oorlogsjaar met Jan in het huwelijksbootje stapte.

Wie was Richardina Sluijters-Nierstrasz die ons zo ruim bedeede? We leggen de vraag voor aan een van de twee executeurs, de heer Joost Dijkstra.

Hoe kende u mevrouw Sluijters?

Ik beheerde vanaf het begin van de jaren tachtig het vermogen van Jan en Dineke. Dat deed ik namens de bank. In de loop der jaren is die zakelijke relatie uitgegroeid tot een vriendschap. Ook toen ik mijn eigen vermogensbeheerbedrijf in Hilversum begon, zijn Jan en Dineke mijn cliënten gebleven.

De andere executeur is Annelies Cool. Zij kent Jan en Dineke eigenlijk al haar hele leven; haar ouders waren vrienden van de ouders van Dineke.

Kwam mevrouw Sluijters zelf ook uit een artistiek milieu?

Nee, helemaal niet. Ze kwam uit een heel gewoon, burgerlijk nest. Niets bijzonders. Door haar huwelijk met Jan kwam ze in een totaal andere wereld terecht. Dat was een cultuurschok voor haar. Al was ze zelf ook creatief hoor. Ze had haar eigen atelier in het huis in Hilversum en daar restaureerde ze schilderijen.

Wat voor vrouw was ze?

Ze was een heel energieke vrouw, heel gastvrij en gul. Ze had geen kinderen, maar er waren veelvuldig vrienden over de vloer. Ze hield ervan om te koken. Vooral visgerecht; haar flensjes met zalm en monchou waren vermaard. Ze was onderhoudend, er viel nooit een stilte als je met Dineke aan het praten was. Ze hield van lezen, vooral detectives. Toen ze slechter kon zien, haalde ik regelmatig grote-letter-boeken voor haar in de bibliotheek. Jan was redelijk teruggetrokken, die bemoeide zich lang niet altijd met het gesprek. Als ik er was, dan zat hij er ook bij maar hij zei nooit veel. Dineke had in haar atelier een groot raam op het noorden laten maken. Het was een mooi atelier met veel licht en daar zat zij vaak, ook al omdat ze veel opdrachten kreeg.

Waren ze rijk?

In eerste instantie leefden Jan en Dineke van het werk van Jan. Hij was cineast en maakte vooral documentaires en hij schilderde. Dineke had een eigen inkomen uit de restauratie van

schilderijen. Daarnaast heeft Jan, net als zijn broer en zus, schilderijen geërfd van de oude Jan en kon hij dankzij die schilderijen een vermogen opbouwen. Jan en Dineke leefden sober. Dineke maakte haar kleren zelf en Jan ken ik alleen maar in zijn broek en trui. Ze gingen weinig uit. Wel veel wandelen en fietsen in het Gooi. Eigenlijk interesseerden zij zich niet voor geld en ze hadden er daarom ook geen idee van hoe vermogend ze waren. Het gebeurde nogal eens dat Dineke mij belde of ze een bepaalde uitgave kon/mocht doen. Een behandeling bij de tandarts of het nemen van een taxi naar het ziekenhuis, omdat het zo hard regende. ‘Joost, kan ik dat betalen?’ Zij gingen wel uitgebreid op vakantie naar Italië, Spanje, Frankrijk. En altijd met een Volkswagenbusje waarin zij achterin konden slapen.

Is Jan Sluijters junior blijven schilderen?

Jan schilderde vooral stadsgezichten (Rome, Parijs) als ze op vakantie waren. Toen hij minder ging werken, schilderde hij landschappen in het Gooi en portretten. De landschappen en de gezichten op steden waren goed verkoopbaar. In eerste instantie aan vrienden en kennissen, later ook aan een galerie. Hij was werkelijk een voortreffelijk portrettekenaar, net als zijn vader. Hij had goed kunnen verdienen als hij meer aandacht had besteed aan het portretschilderen. Sedert het midden van de jaren tachtig heeft Jan – op enkele portretschilderijen na – weinig meer geschilderd.

Is Jan al overleden?

Ja, in 2005. De laatste jaren van zijn leven zat hij in een verpleeghuis. Een prachtige man was hij, een rijzige gestalte. Ik bezocht hem regelmatig, maar hij herkende me niet meer. Na zijn overlijden werd Dineke niet vergeten. Mensen bleven graag bij haar komen, ook jonge mensen. Het was een boeiende, aparte vrouw. Ze beschikte over veel mensenkennis. Je kon met haar lachen; ze was een sterke persoonlijkheid.

Waarom heeft mevrouw Sluijters de Vogelwerkgroep bedacht met een legaat?

In de loop van het jaar 2008 besloot Dineke haar testament te herzien. Zij wilde haar geld nalaten aan tien stichtingen, vooral werkzaam in het Gooi. Op een middag zijn we daarover gaan praten. Dineke had inmiddels een lijstje gemaakt met zes namen. Daar zij gek was op poezen stond de poezenboot op het lijstje. Ook

de Stichting Kunst aan de Dijk wilde zij tot erfgenaam benoemen. Op het lijstje was nog plaats voor vier erfgenamen. Omdat ik begin 2008 had deelgenomen aan de Vogelherkenningscursus noemde ik de Vogelwerkgroep. Ik was getroffen door de inzet van alle vrijwilligers en was blij toen Dineke het ook meteen een goed idee vond. Dineke, wonende aan de Boslaan met een mooi uitzicht over de weiden, had in haar tuin enige vogelkastjes hangen en vogels gaven haar veel plezier.

Hoe is ze overleden?

De laatste twee jaar van haar leven was ze erg aan het kwakkelen. Haar ogen gingen erg

achteruit, ze werd veel voorgelezen en tv kijken ging ook niet meer. Op een gegeven moment kon ze alleen nog maar zitten, vanwege een gebroken enkel. Kaarsrecht zat ze daar, alsof ze een plank had ingeslikt. De laatste acht maanden van haar leven werd zij bedlegerig. Tot slot waren er drie verpleegsters die om beurten voor haar zorgden, ook 's nachts. 'De drie hofdames' noemden we hen. Op 29 juli 2009 is Dineke overleden. Ze wilde eerst dat er helemaal niemand naar haar begrafenis zou gaan, maar uiteindelijk mochten de drie hofdames haar vergezellen op die laatste tocht. En zo is het gegaan.

In de Algemene Ledenvergadering van 24 maart is een beheer- en bestedingsplan voor het fonds besproken. In november a.s. zal een adviescommissie worden ingesteld. Het bestuur verwacht dat op korte termijn projecten kunnen worden ingediend. In de nieuwsbrief en op de website volgt meer informatie.

Landelijke dag van SOVON

Zaterdag 26 november 2011
Radboud Universiteit Nijmegen

De Landelijke Dag van SOVON Vogelonderzoek Nederland vindt dit jaar opnieuw plaats op het terrein van de Radboud Universiteit te Nijmegen en wel op zaterdag 26 november. De locatie is prima bereikbaar, zowel met het openbaar vervoer als met de auto.

De dag is gratis toegankelijk en bedoeld voor iedereen met een hart voor vogels en natuur. De parallelprogramma's worden dit jaar verzorgd door het Nederlands Centrum voor Natuuronderzoek (NCN) en de Nederlands Ornithologische Unie (NOU).

Programma:

- Tal van kortingen en voordeeltjes op de uitgebreide informatiemarkt
- Lezingen in vijf zalen
- Aandacht voor het Jaar van de Boerenzwaluw (2011) en Jaar van de Klauwieren (2012)
- De Mystery Bird kwis met mooie prijzen
- Uitreiking prijs Vrijwilliger van het Jaar
- Actief Vrije Vogelprogramma voor 8-14 jarigen

De organisatie is in handen van SOVON Vogelonderzoek Nederland in samenwerking met Vogelbescherming Nederland en de Nederlandse Ornithologische Unie (NOU).

Houdt u de SOVON-website www.sovon.nl in de gaten voor het definitieve programma! Waarnemers en andere relaties van SOVON krijgen begin oktober een uitnodiging thuisgestuurd.

Tot zaterdag 26 november!
Jeroen van Zuylen

Hulp voor boerenzwaluwen onder aanlegsteigers

Dick A. Jonkers & Gert Bieshaar

2011 is het landelijk jaar van de boerenzwaluw en met behulp van vier onderzoekmodules zijn op zeer veel plaatsen in het land broedvogels geteld, monitoringprojecten opgestart en extra ringactiviteiten ontplooid. Het Vogeljaar gaf een geheel aan boerenzwaluwen gewijd themanummer uit*.

Vanuit de Werkgroep boerenzwaluwen is door ons, na een verzoek om bijstand, het initiatief genomen om de daadwerkelijke hulp uit te breiden voor vestiging door het aanbieden van nestgelegenheden. Er is begonnen met een tweede project, namelijk 'Boerenzwaluwen onder aanlegsteigers'.

Aanleiding

Begin mei 2010 belde een verontruste watersportliefhebber op over broedplaatsen van boerenzwaluwen, die verloren waren gegaan in de jachthaven 't Huizer Hoofd in Huizen. Haar verzoek was of de Vogelwerkgroep actie zou willen ondernemen om dit verlies ongedaan te maken. De verdwijning van de broedplaatsen was veroorzaakt doordat de Stichting Jachthaven Huizen houten aanlegsteigers had laten vervangen door aluminium steigers.

Gerenoeverde steiger

Foto: Dick Jonkers

In de oude situatie zagen boerenzwaluwen kans om op enigszins donkere plekjes op balken hun nesten te bouwen. De noodkreet van de watersportliefhebber was terecht. Bij terugkomst vanuit de winterkwartieren in Afrika troffen de zwaluwen volkomen nieuwe omstandigheden aan, waarmee zij niet uit de

voeten konden. Voor compensatie was niet gezorgd, omdat men er kennelijk van uitging dat de zwaluwen ook in de nieuwe situatie onder de steigers zouden kunnen broeden. Na de bouw van de nieuwe steigers was dat echter vrijwel onmogelijk door de slechte aanhechtingsmogelijkheden op het metaal. Bovendien komt er licht door de open roosters die als looppad dienen en is er weinig beschutting. Goede raad was duur. Het broedseizoen was al begonnen, er zou overleg moeten plaatsvinden en voorzieningen moeten worden getroffen om nestelen opnieuw mogelijk te maken. Op korte termijn was dit onmogelijk.

Actieplan

De gelukkige omstandigheid deed zich voor dat ons lid Roel Huizenga een boot in de jachthaven heeft liggen en er veel mensen kent. Verder is hij een gierzwaluwenliefhebber die zich met veel verve wijdt aan het wel en wee van deze soort, maar zich ook inzet voor hulp aan andere zwaluwen. Hij ging sonderen of het mogelijks was nog wat voor de zwaluwen te kunnen doen en wist de havenmeester enthousiast te maken. Een en ander resulteerde begin september 2010 in een brief naar het bestuur van de Stichting Jachthaven Huizen met het verzoek om toestemming voor het aanbrengen van nestgelegenheden voor boerzwaluwen onder de nieuwe steigers. Tijdens een bestuursvergadering in oktober is de aanvraag behandeld. Zowel Roel Huizenga als degene die ons op het spoor zette van de getroffen boerenzwaluwen waren daar aanwezig om zo nodig toelichting te geven. Het bestuur ging akkoord.

Uitvoering

Het aanbieden van nestgelegenheden voor boerenzwaluwen was niet nieuw voor ons. In

2003 waren wij al begonnen in de Westelijke Eempolders en het Vechtplassengebied met montage daarvan onder duikers en bruggen. Na enkele jaren experimenteren kwam naar voren dat een soort halfopen nestkastje het meeste succes opleverde. In 2010 kwamen hierdoor in de Eempolders maar liefst 77 paren boerenzwaluwen en 19 witte kwikstaarten tot broeden, onder duikers en bruggen waar voorheen nooit genesteld werd (Jonkers 2004, Bieshaar & Jonkers 2011). Gedurende de winter 2010/2011 zijn we bezig geweest met het timmeren van nestkasten, waarbij ook nu weer Roel Huizenga assistentie verleende. Op 5 april 2011 - kort nadat de eerste zwaluwen waren gearriveerd - was het zover en konden de kastjes bevestigd worden onder de nieuwe steigers. Helaas ging die vlieger niet op; ze moesten worden aangepast.

Oude steiger

Foto: Dick Jonkers

Eén oude houten steiger was echter gehandhaafd gebleven en leek goede mogelijkheden te bieden. Vanuit een bootje werd die geïnspecteerd. Het was verrassend dat er geen nesten werden aangetroffen van boerenzwaluwen. De conclusie werd getrokken dat er geen uitsteeksels waren waarop of waaraan gebouwd kon worden, maar dat er verder aan de vestigingseisen werd voldaan. Ter plekke werd besloten de meegebrachte kastjes niet om te gaan bouwen en ze onder deze steiger te bevestigen, waar ruimte genoeg was voor enkele tientallen exemplaren. Mogelijk was dit een goed alternatief voor wat er verdwenen was. Aan het eind van de ochtend waren er 32 kastjes onder tegen de steiger getimmerd. Radio Noord-Holland heeft door het uitzenden van een interview aandacht besteed aan de hulpactie. Vanaf dat moment was het afwachten geblazen of de boerenzwaluwen gebruik wilden maken van de geboden

mogelijkheden.

Kastje onder de houten steiger Foto: D. Jonkers

Resultaten

Gedurende het broedseizoen zijn de kastjes drie keer op bezetting gecontroleerd. Helaas heeft geen enkele boerenzwaluw zich daarin gevestigd. Hebben zij de plekken niet ontdekt of is er wat anders aan de hand? Een positief gegeven is, dat toch minstens enkele paren kans hebben gezien een nest te bouwen onder de nieuwe steigers. Of deze trend doorzet en het aantal zelfgebouwde nesten in de komende jaren weer zal toenemen moet nog worden afgewacht. Ook of er toch nog onder de houten steiger vestigingen komen.

Toekomst

Er wordt niet afgewacht of de kastjes onder de houten steiger bezet zullen worden. Het oorspronkelijke plan, waarbij als compensatie voor verdwenen broedplaatsen kastjes worden aangebracht onder de nieuwe steigers, zal gewoon worden uitgevoerd. De kastjes zullen hiervoor geschikt worden gemaakt. Tussen de Vecht en de Eem liggen aan de randmeren diverse jachthavens. Ook in het Vechtplassengebied (bijvoorbeeld Loosdrechtsche Plassen) zijn verscheidene jachthavens aanwezig. Deze gebieden herbergen veel aanlegsteigers waaronder gebroed wordt of kan worden. Door inventarisaties kan worden nagegaan waar dit al wel of nog niet gebeurt. Bij renovatieplannen kan hulp worden aangeboden om het verdwijnen van broedgelegenheid te voorkomen. Op locaties waar nog niet wordt

gebroed liggen wellicht mogelijkheden om dit wel te laten gebeuren. Overleg met de eigenaren van de betreffende jachthavens zal uitwijzen of zij prijs stellen op het aanbieden van nestgelegenheid. Het doel van dit alles is om de fnuikende achteruitgang van de boerenzwaluw een halt toe te roepen. Op dit moment worden de jachthavens van Naarden en Muiden al gemonitord. In de eerstgenoemde jachthaven broeden wel paren onder de gerenoveerde aanlegsteigers (mededeling Peter Wiersema). Die bestaan ook uit aluminium en

kunststof, maar bieden door een iets andere constructie wel broedgelegenheid. Hier wordt verder geen actie ondernomen. Wij roepen de leden van de Vogelwerkgroep en andere belangstellenden op de gang van zaken in andere jachthavens te gaan volgen. Wanneer daar voor de boerenzwaluw negatieve zaken dreigen te gaan spelen worden wij graag op de hoogte gebracht (zie adressenlijst achterin deze Korhaan). Initiatieven voor het aanbrengen van nestgelegenheid worden zeer op prijs gesteld.

Literatuur

Jonkers, D.A. (2004): Boerenzwaluwen onder de brug. Uitgave 134. Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken, Hilversum.

Bieshaar, G. & Jonkers, D.A. 2011. Nestelhulp voor Boerenzwaluwen onder duikers en bruggen. Het Vogeljaar 59(3): 140-147.

* Het Vogeljaar. Themanummer over de Boerenzwaluw. 2011. Jaargang 59 (3). 76 blz. Deze uitgave is te verkrijgen door € 5,50 over te maken (inclusief portokosten) op ING-bankrekeningnummer 964 472 t.n.v. het Vogeljaar 5321 RR Hedel o.v.v. Themanummer boerenzwaluw, naam en adres.

Het voorkomen van de gierzwaluw in de westelijke Eempolders

Een van de moeilijkste soorten om te inventariseren is de gierzwaluw. Gierzwaluwen broeden in bebouwd gebied, dat bijna altijd slecht te overzien is. Daarnaast zitten de nesten vaak op moeilijk toegankelijke plaatsen. Bovendien laten ze zich weinig bij het nest zien. De jongen worden maar een klein aantal keren per dag gevoerd met ballen die grote aantallen insecten bevatten. Het in- en uitvliegen gaat heel snel; als je even niet oplet heb je ze gemist. In het algemeen bestaat het beeld dat het aantal gierzwaluwen achteruit gaat, maar door de genoemde problemen is het niet mogelijk om die overtuiging hard te maken. Ook het tellen van rondvliegende gierzwaluwen in de omgeving van het nest schijnt geen betrouwbare resultaten op te leveren.

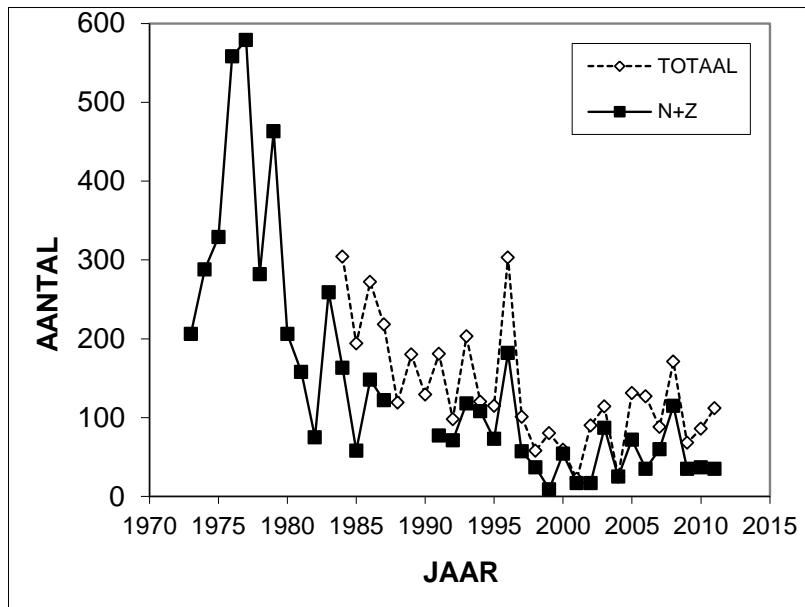
Jan Mooij

Een alternatieve methode om de ontwikkeling van het aantal gierzwaluwen te monitoren is ze regelmatig en systematisch te tellen bij het foerageren. Bij de Eempoldertellingen tellen we elke veertien dagen alle vogels, dus ook de gierzwaluwen. Onze tellingen zijn dus zeer geschikt voor deze methode. Een extra voordeel is dat in de westelijke Eempolders geen gierzwaluwen broeden. Dat betekent dat we geen last hebben van schommelingen in de aantallen lokale vogels. Door het grote aantal tellingen zijn toevallige effecten van het weer en telomstandigheden ook niet van belang.

Gierzwaluwen foerageren vaak op grote afstand van hun nest. Dat is mogelijk omdat ze per bezoek aan de jongen relatief veel voedsel aanvoeren. De tijd die nodig is om een lading naar het nest te brengen bestaat uit de vliegtijd (heen en terug) naar het foeragegebied en de tijd

die nodig is om voldoende insecten te vangen. Doordat de benodigde tijd bij een grote lading insecten relatief lang is kan het voordeliger zijn om wat verder te vliegen als daardoor sneller een lading insecten verzameld kan worden. Het schijnt dat vooral bij wat slechter weer gierzwaluwen tot op tientallen kilometers van hun nest kunnen foerageren. Dat betekent dat de vogels die wij in de Eempolders zien niet alleen uit Baarn of Eemnes kunnen komen, maar ook uit het Gooi en Amersfoort of zelfs uit Utrecht en Amsterdam. De waargenomen aantallen hangen daardoor niet erg af van plaatselijke omstandigheden maar geven een beeld van een veel groter gebied.

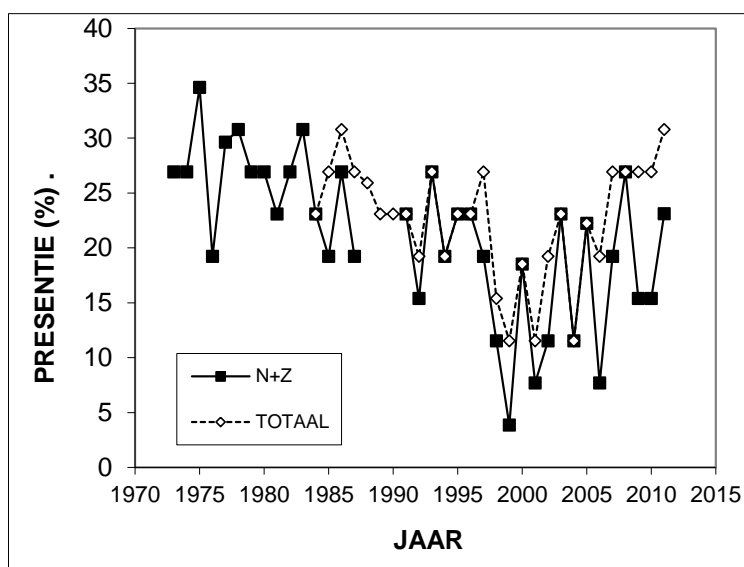
Figuur 1. Totaal aantal getelde gierzwaluwen per jaar. De getrokken lijn geeft de aantallen zonder de Oostermeent, de stippellijn de totale aantallen aan.

In figuur 1 zien we het totale aantal getelde gierzwaluwen per jaar. In deze grafiek geeft de getrokken lijn de resultaten voor de oorspronkelijke telgebieden aan: de Noordpolder te Veld en de Maatpolder (Noord), en de Zuidpolder te Veld (Zuid). Vanaf 1984 is ook de Oostermeent (tegenwoordig op kaarten als De Kampen aangeduid) meegeteld; de stippellijn geeft

het totaal inclusief de Oostermeent. We zien dat er tot de eeuwwisseling sprake is van een sterke afname.

Vanaf begin 1973 gaat deze afname in het oorspronkelijke telgebied met gemiddeld 8,4% per jaar. Vanaf het jaar 2000 is sprake van een niet-significante stijging. De zeer hoge aantallen in de tweede helft van de jaren zeventig worden veroorzaakt door een aantal grote groepen van soms veel meer dan honderd gierzwaluwen. Zulke groepen zijn sindsdien niet meer waargenomen.

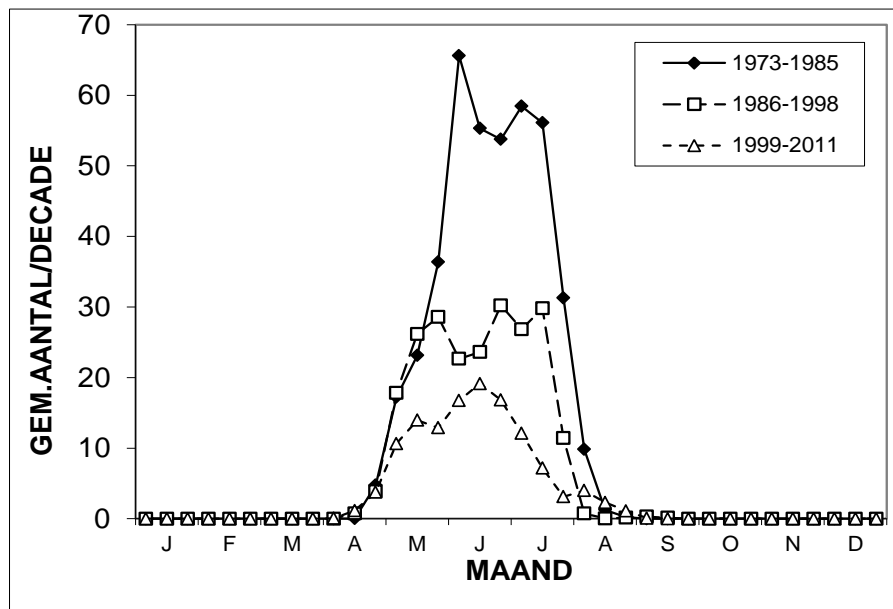
Meestal zien we de grootste aantallen in de Oostermeent. Het oppervlak daarvan is verreweg het kleinste van de drie telgebieden. De dichtheid is daar dus het hoogst. Dit moet samenhangen met de nabijheid van het Eemmeer. Vaak zien we gierzwaluwen daar jagen boven de rietkraag, waar waarschijnlijk erg veel insecten voorkomen. In de meeste jaren zijn de aantallen in Noord hoger dan in Zuid.

Figuur 2. Presentie van de gierzwaluw per jaar. De getrokken lijn geeft de presentie zonder de Oostermeent aan, de stippellijn de totale presentie.

De presentie (het aantal tellingen waarbij gierzwaluwen geteld werden gedeeld door het totale aantal tellingen) geeft in grote lijnen hetzelfde beeld als de aantallen. Er is een duidelijk minimum rond het jaar 2000. In het oude telgebied, dus zonder de Oostermeent, is de presentie lager dan in de jaren zeventig. Omdat de gierzwaluw maar kort in Nederland aanwezig is, kan de presentie nauwelijks boven de 30% komen.

Figuur 3 toont de verdeling over het jaar. Eind april komen de eerste gierzwaluwen aan en na begin augustus zijn de aantallen te verwaarlozen. Bij de aankomst liggen de lijnen ongeveer hetzelfde. Mogelijk wordt hier het effect van de lagere aantallen gecompenseerd door een vroegere aankomst door klimaatveranderingen. Aan het eind lijkt met name bij de laatste periode van dertien jaar sprake van een verschuiving naar voren, dus een eerder vertrek. Terwijl in de eerste twee periodes de aantallen na half juli sterk gaan dalen begint de afname in de laatste periode al na half juni.

Figuur 3. Gemiddeld aantal gierzwaluwen per telling voor drie periodes van dertien jaar.

Mogen wij nu uit deze resultaten concluderen dat de stand van de gierzwaluw in de omgeving van de Eempolders sinds de jaren zeventig met ruim 80% is afgenomen? Helaas voor de methode (misschien wel gelukkig voor de gierzwaluwen) ligt het niet zo eenvoudig. De afname

kan ook komen doordat de Eempolders minder aantrekkelijk zijn geworden als foerageergebied. Tellingen van vliegende insecten ontbreken in de Eempolders en verre omgeving. We weten wel dat de boerenzwaluw en de huiszwaluw sinds het begin van de tellingen zijn toegenomen. Deze soorten eten ook vliegende insecten. Die toename is pas op gang gekomen toen rond 1990 door het bouwen van boerderijen in de polder de broedgelegenheid toenam, maar het lijkt niet waarschijnlijk dat de aantallen waren gaan groeien als er weinig voedsel was geweest. Het blijft natuurlijk ook mogelijk dat ergens anders veel betere omstandigheden zijn ontstaan zodat de gierzwaluwen tegenwoordig daar jagen.

Het is ook bekend dat bij een afnemende populatie de minst geschikte gebieden het eerst verlaten worden. Als de Eempolders zo'n minder geschikt gebied zijn kan de afname in de omgeving dus veel kleiner zijn dan 80%. Alles bij elkaar is het niet zeker dat de gierzwaluw in onze omgeving sinds de jaren zeventig sterk is afgenomen, maar het lijkt toch wel erg waarschijnlijk. Met deze methode zijn betere conclusies alleen mogelijk als vergelijkbare gegevens van een flink aantal andere gebieden beschikbaar zouden zijn.

Referenties

Bijlsma, R.G., Hustings, F. & Camphuysen, C.J., 2001. Algemene en schaarse Vogels van Nederland. (Avifauna van Nederland 2). GMB Uitgeverij/KNNV Uitgeverij, Haarlem/Utrecht
 Jonkers, D.A., Kole, R.A. & Taapken, J., (red.) 1987. Vogels tussen Vecht en Eem. Vogelwerkgroep het Gooi en Omstreken, Hilversum.

Redactieleden gezocht

De redactie van de Korhaan is naarstig op zoek naar nieuwe redactieleden. Heb je affiniteit met schrijven en met taal en ben je bereid om vijf keer per jaar een redactievergadering bij te wonen en mee te denken over de invulling van De Korhaan? Meld je dan aan bij redactie@vwggooi.nl.

Actie op Oud Valkeveen tegen roofvogel- en uilenshows

Helen Goote*

Dit voorjaar hebben wij, Werkgroep Roofvogels Nederland (WRN), samen met de Oehoewerkgroep, Kerkuilenwerkgroep, Vogelbescherming Nederland, Steenuilenoverleg en Werkgroep Slechtvalk een persbericht en tevens een flyer de wereld ingestuurd, waarin we ons in bondige tekst uitspreken tegen roofvogel- en uilenshows. De flyer wordt zoveel mogelijk verspreid onder mensen die roofvogel- en uilenshows bezoeken of organiseren. Nu had ik bij Speelpark Oud Valkeveen op een groot reclamebord zien staan: 'Spectaculaire roofvogelshows op zondag 7 en 14 augustus'. Daar had ik dé gelegenheid voor een flyeractie.

Voorafgaand aan de show had ik de organisatie van Oud Valkeveen de flyer per mail toegezonden met daarbij een briefje, waarin ik me bereid verklaarde de bezwaren van roofvogel- en uilenshows mondeling te komen toelichten. Een aanpak die al eens succes had gehad bij Kasteel Sypesteijn in Loosdrecht, waar gedurende de zomer druk bezochte roofvogelshows werden gehouden. Na mijn bezwaren uitgesproken te hebben, besloot de directie van Sypesteijn om geen roofvogelshows meer in te huren. Helaas sprak ik bij Oud Valkeveen tegen dovemansoren.

De eerste flyeractie op 7 augustus begon al meteen met gedonder. Tegen 10.00 uur stond ik met flyers in de hand op de parkeerplaats van het speelpark de eerste bezoekers op te wachten, toen een forse man in een oranje hesje met het opschrift van Oud Valkeveen op me af kwam. Kwaad gaf hij me te verstaan zijn terrein te verlaten. Een discussie over de inhoud van de flyer wimpelde hij af. Ik moest opsoedemieten. Hij beloofde zelfs de politie te bellen. Terwijl ik naar de Valkeveenselaan wandelde bleef hij me staan nakijken in de veronderstelling dat ik wel zou afdruipe. Ik ging op de weg echter gewoon door met het uitdelen van flyers aan stoppende automobilisten. Kort vertelde ik de inzittenden door een opengedraaid raampje over de actie en verzag hen vervolgens van een flyer. De Oud Valkeveenman deed nog een dreigende poging, maar verdween tenslotte. Later die ochtend schoot Hanneke Sevink

(voorzitter WRN) me te hulp en samen hebben we een hele berg flyers kunnen uitdelen aan veelal jonge gezinnen. Praktisch iedereen merkte op nooit bij de negatieve effecten van roofvogel- en uilenshows te hebben stilgestaan. In de middag ging ik naar huis, zonder politie gezien te hebben. Hanneke bezocht de roofvogel- en uilenshow waarover ze een verslag schreef. (zie elders voor verslag, red.)

Zondag 14 augustus kende ik mijn plek. Tegen 11.00 uur stond ik op de Valkeveenselaan en kreeg die morgen hulp van Harry de Rooij en Peter Jan Senteur, collega WRN'ers. Het liep niet zo storm met bezoekers als de voorgaande zondag, maar vanaf 11.00 uur druppelden de bezoekers langzaam maar zeker binnen. Auto's die bij ons stilhielden stopten we de flyer weer toe. Op een goed moment zagen we iemand die ons van een afstand observeerde. We meenden de showhouder te herkennen. Nog geen tien minuten nadat hij weg was arriveerde er politie. Die vertelde gewaarschuwd te zijn, omdat er illegaal actie gevoerd werd op de weg. Een verslaggever en fotograaf van de Gooi- en Eemlander waren inmiddels ook ter plekke om mij te interviewen over de actie. Het gesprek verliep rommelig; er kwamen vragen op me af van zowel de journalist als de politie. Ik hoopte maar dat ik de juiste antwoorden gaf aan de juiste personen. De twee agenten waarschuwden tenslotte dat we geen auto's opzettelijk staande mochten houden en vertrokken, niet nadat ik ze natuurlijk ook van een flyer had voorzien.

Al met al waren het spannende zondagen. De flyeractie was beslist geslaagd. De tekst heeft de meeste mensen toch op z'n minst aan het denken gezet en het artikel over ons protest, met foto erbij in de krant maandagmorgen, heeft onze actie "Roofvogels en uilen zijn niet voor de show" de publiciteit gegeven die het zo nodig heeft. We gaan door met dergelijke acties en als er mensen van de Vogelwerkgroep zijn die mee willen helpen of horen waar een roofvogelshow gehouden gaat worden, dan vernemen we dat graag.

*Heleen Goote is veldwerker van de Werkgroep Roofvogels Nederland

Roofvogel- en uilenshow op Oud Valkenveen

Verslag van de roofvogel- en uilenshow gehouden op Oud Valkeveen op 7 augustus, gegeven door G J Valkerij uit Rijssen

Hanneke Sevink

Een uur voor de show worden negen van de elf in de show gebruikte vogels op hun zitstokken tentoongesteld. Het publiek mag deze vogels vrij benaderen en fotograferen. De eigenaar waarschuwt de mensen met respect met de vogels om te gaan en ze niet aan te raken omdat ze gevaarlijk zijn. De hybride valken hebben kapjes op hun kop. Iedereen mag doen wat hij wil en velen maken van heel dichtbij foto's van de vogels.

Sommige vogels springen voortdurend van hun zitstok af (richting hun hokje?). Met name de woestijnbuizerd is erg onrustig, hetgeen volgens de eigenaresse zou samenhangen met de vliegerende mensen vlak naast de vogels.

Zij houdt de vogel daarom een tijd op haar

arm. De vogels zitten aan touwtjes korter dan hun eigen lichaamslengte, waardoor hun bewegingsruimte zeer beperkt is. Aan beide poten zit een leertje waar ze duidelijk last van hebben als ze proberen te stappen op de grond. De Canadese oehoe zit aan één stuk door te jammeren. Enkele stoere jongetjes vertonen wat uitdagend gedrag naar met name de arenden. Eén jongen loopt hierbij met een stokje in zijn hand.

Gebruikte vogels zijn: Braziliaanse dwerguil (ongeveer 2 ½ maand oud), witkopzeearend, bateleur, witwangdwergooruil, slecht- x sakervalk, slecht- x giervalk, witruggier, bergcaracara, woestijnbuizerd, Canadese oehoe (16 weken oud) en kerkuil

Bij de introductie van de vogels vertelt de showgever bij de meeste vogels de soort, de naam, de spanwijdte, het gewicht, de leeftijd en de leeftijd die ze kunnen bereiken. Bij sommige soorten vertelt hij heel summier wat ze eten. Bij de uilen legt hij uit dat uilen met

gele ogen overdag jagen en met donkere ogen 's nachts. Zijn uilen met donkere ogen zitten dan al bijna een uur in het volle daglicht. Van de kerkuil wordt alleen verteld dat hij leeft bij de boer in de schuur. (De kerkuil gaat bij het begin van de show terug in zijn hok.) Dit is de enige voorlichting die in de hele show wordt gegeven.

Tijdens de show staat het publiek achter een afzetting, een touwtje. Bij allerlei onderdelen van de show wordt (een deel van) het publiek uitgenodigd in de cirkel te komen. De showgever zegt de mensen tijdens deze show te willen meenemen door de wereld van de valkerij. Bij de introductie van de vogels vertelt hij vooral waar ze allemaal in de publiciteit zijn geweest (tv., voetbalstadions, etc.) en dat ze met de woestijnbuizerd vaak mogen opdraven om bijvoorbeeld een sleutel of trouwringen aan te vliegen.

De show bestaat uit het heen en weer laten vliegen van verschillende vogels, om te beginnen de woestijnbuizerd. Al snel mogen mensen uit het publiek, vooral kinderen, de vogel op hun arm opvangen (handschoen aan). Veelvuldig maakt de eigenaar opmerkingen over het feit dat de vogels zomaar op je kunnen poepen ('Ja, hij kan poepen; ja, dat mag je, als het op je kleren is gekomen, zomaar mee naar huis nemen. Zoveel mogelijk kinderen komen aan de beurt. Bij het optreden van de witruggier (een niet tentoongestelde vogel) wordt verteld dat deze in de natuur dode zebra's eet. Hij ruikt ze over grote afstand en is in staat ze open te scheuren. Nu kijken of hij ook zweetvoeten kan ruiken. De gier mag vervolgens bij mensen uit het publiek stukjes vlees van de voeten of schoenen afpakken.

Aan de hand van het vliegen van de kerkuil wil de eigenaar het publiek laten weten dat uilen geruisloos vliegen. Hij laat de uil telkens over een deel van het publiek vliegen. Alles gaat echter zo onrustig, het publiek is helemaal niet stil, dat het effect van dit deel van de show totaal verloren gaat. Veel mensen aaien de uil. De twee aanwezige valken zijn hybride vogels. De eigenaar legt uit dat hij met hybride vogels werkt omdat hij er in het verleden van is beticht vogels uit de natuur te halen. Het gaat om een hybride slechtvalk x giervalc en een jonge slechtvalk x sakervalc. Deze laatste vliegt onmiddellijk weg van het terrein, de rietvelden naast Oud Valkeveen in en komt niet meer terug. Hij is gezenderd. De slechtvalk x giervalc vliegt wel rond bij het publiek en landt in een kring van tien kinderen met een straal van ongeveer 2 meter. 'Dit is supergevaarlijk., roept de eigenaar telkens.

De bergcaracara wordt geïntroduceerd als de roepieroepe vogel. Hij schreeuwt namelijk voortdurend. Dat doet hij ook werkelijk! Het enige wat deze vogel doet in zijn optreden is dat hij stukjes vlees onder zes bekertjes vandaan haalt. De eigenaar legt uit dat hij in het wild zijn eten zoekt onder stenen en dat het dus niet moeilijk was om hem dit gedrag te leren. Hij vertelt er niet bij dat in het wild deze vogel bijna altijd stil is en dat hij nu zo schreeuwt, omdat hij vreselijke honger heeft. Hij moet natuurlijk hongerig zijn wil hij deze opdracht goed uitvoeren. Na zes bekertjes gaat de caracara terug in de auto.

De witkopzeearend vliegt laag over het publiek heen. Hij is in de rui en heeft moeite met vliegen. Terwijl hij op zijn hurken met een vogel bezig is, legt de man nog uit dat het absoluut geen huisdieren zijn, omdat ze gevaarlijk kunnen zijn.

De show wordt afgesloten zonder dat de jonge hybride valk terug is gekomen uit de rietvelden (Natura 2000 gebied) naast Oud Valkeveen.

Conclusies

Geen voorlichting

In de show wordt behalve wat informatie gegeven bij de introductie geen voorlichting gegeven. De show bestaat uit het laten vliegen van verschillende vogels waarbij het publiek vaak de vogel mag opvangen op de handschoen. De showgever van de vogels zegt dat hij de mensen wil meenemen door de wereld van de valkerij, maar dat doet hij niet. Hij vertelt niets over de valkerij. Hij geeft niet eens het verschil aan tussen een roofvogelhouder en een valkenier. Wat betekent het voor de roofvogel of uil om bij een valkenier te leven en wat om bij een

roofvogelhouder gevangen te zitten.

Er wordt in de hele show niets duidelijk gemaakt over de ecologie van de in Nederland levende roofvogels en uilen. Hoe leven deze vogels, wat is hun gedrag, wat is de relatie tussen deze dieren en hun omgeving, wat is hun relatie met mensen.

Onnatuurlijk gedrag

De vogels krijgen niet de kans hun natuurlijke gedrag te vertonen, ze zitten daarentegen in zeer onnatuurlijke omstandigheden. De vogels zitten op zitstokken aan korte touwtjes/leertjes, waardoor ze weinig bewegingsruimte hebben. Het is aan ze te zien dat ze last hebben van de leertjes als ze op het gras proberen een paar stappen te doen.

De uilen zitten in het volle daglicht. Geen enkele vogel kan schuilen.

De vogels worden gedwongen mensen heel dicht bij zich te tolereren, vaak zelfs toornen de mensen boven de vogels uit. In de natuur zal dit nooit voorkomen. De vogels zullen altijd als zij door mensen benaderd worden wegvliegen.

Soort	Wetenschappelijke naam	Gewicht in grammen	Aantal roofvogels	Gemiddeld aantal meters	Standaardafwijking in meters	Minimum aantal meters	Maximum aantal meters
Havik	Accipiter gentilis	900	32	81,3	40,7	21	188
Sperwer	Accpiter nisus	220	49	75	43,4	9	206
Buizerd	Buteo buteo	1000	151	109,7	61,8	11	285
Bruine kiekendief	Circus aeruginosus	630	7	154,1	56,7	75	245
Blauwe kiekendief	Circus cyaneus	435	10	87,2	40,6	44	158
Smelleken	Falco columbarius	175	2	211,5	51,6	175	248
Slechtvalk	Falco peregrinus	805	7	179,3	86,8	87	310
Boomvalk	Falco subbuteo	240	7	119,8	40,2	84	206
Torenvalk	Falco tinnunculus	200	43	67,7	30	0	124
Zeearend	Haliaeetus albicilla	5000	1	453			
Hagedisbuizerd	Kaupifalco monogrammicus	305	3	30	14,8		
Gabarhavik	Micronisus gabar	170	2	24	21,2		
Geelsnavelwouw	Milvus migrans parasitus	650	9	26,3	20,4		
Rode wouw	Milvus milvus	1300	1	240			
Kapgier	Necrosyrtes monachus	2000	9	11,9	15,6		
Visarend	Pandion haliaetus	1500	3	222	40,7	184	265
Wespendief	Pernis apivorus	900	18	52,9	25,1	7	110
Maleise wespendief	Pernis ptilorhyncus	1100	1	75			
Kaalkopkiekendief	Polyboroides typus	570	2	38	7,1		

Tabel 1. Vluchtafstand in meters van een aantal roofvogelsoorten bij benadering door mensen.

Tabel gemaakt door Rob G. Bijlsma

In de tabel staat aangegeven op wat voor afstanden verschillende soorten roofvogels wegvliegen wanneer ze benaderd worden: de vluchtafstand. Voordat zij opvliegen zullen vogels bij benadering door mensen alerter gedrag gaan vertonen. Dit betekent dat zij ophouden met te doen wat zij deden en al hun aandacht richten op de naderende persoon. Dit gebeurt meestal op een afstand die 40 % groter is dan de vluchtafstand. Een slechtvalk zal dus gemiddeld, wanneer een mens hem genaderd is, tot op 179,3 meter opvliegen en op een afstand van ongeveer 251 meter een alerte houding aannemen. Hij zal zijn volledige aandacht richten op de naderende persoon. Tijdens deze show staan mensen op minder dan een meter van de valken. Dit moge genoeg zeggen over de dieronvriendelijkheid van die situatie.

Kunstjes

De vogels vliegen naar de eigenaar of naar een ander met handschoen, omdat ze geleerd hebben dat wanneer ze dat doen, ze eten krijgen. De eigenaar vertelt ook dat de vogels met eten zijn getraind voor de show. Zonder dit eten als beloning zouden de vogels niet gehoorzamen en zonder honger zouden ze geen

kunstjes doen.

De Canadese oehoe bedelt de hele tijd, de bergcaracara idem. Dit bedelen is voor een volwassen vogel onnatuurlijk gedrag. Vrouwtjes kunnen bedelen in de broedperiode, met name als te weinig voedsel wordt aangebracht. Vogels in gevangenschap zijn voor hun voedsel afhankelijk van hun eigenaar.

Sensatie zoeken

In de show wordt vaker de sensatie gezocht; roepen dat de vogels op je kunnen poepen, roepen dat het supergevaarlijk is wat er gedaan wordt, spelen met de angst dat de witruggier je voeten zou kunnen openscheuren, de vogels vlak over de hoofden van het publiek laten vliegen.

Een deel van de vogels wordt alleen tentoongesteld (Braziliaanse dwerguil, witwangdwergooruil, Canadese oehoe), zij vliegen niet. Zij hebben dus de hele reis in de auto en het zitten voor het publiek moeten doorstaan, alleen om door mensen van dichtbij bekeken te kunnen worden. Andere vliegen een paar keer, enkele vliegen wat meer (woestijnbuizerd, witkopzearend, kerkuil). De vogels waarmee gevlogen werd kregen een zender om. Eén valk ontsnapte onmiddellijk.

Foto's: Hanneke Sevink

De boot missen

Ton Koot

Het was een prachtige zomer geweest. En ik was bijna dagelijks getraakteerd op het vrolijke gekwetter van jonge boerenzwaluwen. Nog geen twee meter boven mijn hoofd, zittend op een draad.

Ook de herfst was vervuld van zon en licht.

Het was al laat in het seizoen. De boerenzwaluwen hadden allang vertrokken moeten zijn. Maar ze vlogen nog steeds in het rond. En bleven boven mijn hoofd kwetteren.

Die ochtend gebeurde het. Aan de overkant van het water waaraan ik woon, verzamelden zich boerenzwaluwen. Ze namen plaats op de relingen, de masten en de kooien van de boten die daar liggen. Eerst zo'n honderd. Toen een paar honderd. Om vervolgens langzaam te groeien tot een groep van meer dan duizend, schat ik. Allemaal druk in gesprek met elkaar. Zo fascinerend. Ik heb meer dan een uur staan kijken en luisteren.

Helaas moest ik mijn plek even verlaten.

Toen ik terug kwam op mijn kijkplek, was het stil. En leeg. De vogels waren gevlogen. Ik voelde mij in de boot genomen.

De dag er op werkte ik wat in de tuin. Op een gegeven moment hoorde ik wat gekwetter. Ik keek omhoog naar de draad boven mij. Op de draad zat een boerenzwaluw. Hij hield zijn kopje scheef en keek mij even aan. Toen vloog hij weg. En kwam niet meer terug. Ik weet dat deze zwaluw de boot gemist had. Maar stilletjes hoopte ik dat hij afscheid kwam nemen.

Slechtvalk, nieuwe broedvogelsoort in Gooi en Vechtstreek

In de toren van de St. Vituskerk te Hilversum broedde dit jaar voor het eerst een slechtvalk. Het is zelfs het eerste broedgeval van deze soort in de hele regio. Nooit eerder heeft deze grootste Nederlandse valk hier gebroed. In een speciale nestkast op 65 meter boven de grond werd een jong aangetroffen.

Jelle Harder

St. Vituskerk Hilversum Foto: D.W.M. Verweij

Op 10 mei 2011 gingen onder leiding van koster Maarten van Aken, Harry de Rooij en Pascal Gijsen van de Roofvogelwerkgroep, Jelle Harder en Floris Moolenbeek van de Vogelwerkgroep naar het nest om te zien wat het broedresultaat was.

Floris en Pascal onderzoeken de jonge slechtvalk, 10 mei 2011 Foto: Caspar Huurdeman

In het nest zat een jong van ongeveer 18 dagen oud. Het was een vrouwtje wat te zien is aan het formaat en gewicht. Er lagen ook nog twee eieren die niet waren uitgekomen.

Het enthousiasme van de aanwezigen hoog bovenin de toren was groot. Volgens de deskundigen zag het jong er goed uit en werd de roofvogel gewogen en gemeten. Vanuit de toren werd ook het bestuur van de Werkgroep Slechtvalk Nederland ingelicht.

Tussen 2002 en 2004 werd de toren van de kerk in Hilversum gerestaureerd. Rond die tijd had het kerkgebouw veel last van de vele duiven en kauwen die met hun mest alles bevuilden. Het kerkbestuur vroeg mij om advies. Maarten van Aken vroeg zich toen af of de torenvalk weer tot broeden was te krijgen in de hoop de duiven en kauwen weg te houden van de kerk. Lang geleden was er namelijk ook een broedgeval van deze valkensoort (zie kader). Plaatsing van een torenvalkkast zou dit volgens Maarten kunnen bevorderen. Van het toenmalige broedgeval was ik op de hoogte, maar mijn voorstel was echter om in de Vitustoren een nestkast voor slechtvalken te monteren. Slechtvalken jagen namelijk op de duiven en kauwen, torenvalken bijna nooit.

Nu is de toren van de St. Vituskerk 98 meter hoog, op de hoeken zijn vier hoektorens die ruim 70 meter hoog zijn. In overleg met het kerkbestuur en de restauratiearchitect kon de kast in maart 2004 worden geplaatst in de oostelijke hoektoren, op ongeveer 65 meter hoogte. Daarbij is toen door Harry, Paul van der Linden en Jelle dankbaar gebruik gemaakt van de bouwlift bij de steigers.

Drie jaar na plaatsing, in 2007, werd de nestkast waarschijnlijk voor het eerst bewoond, niet door slechtvalken maar door torenvalken. Er was eind maart een paartje aanwezig, met prooien vlogen ze de kast in. Ook bijzonder, maar kauwen en duiven zijn niet bang voor deze kleinere valkensoort. Daarna werd de kast

in 2008 opnieuw gebruikt door de torenvalken (4 jongen), in 2009 niet, wel in 2010 (2 jongen). Maar de slechtvalken lieten zich niet zien. Tot..., begin mei 2011! Penningmeester John van der Voort van het Vituskerkbestuur was de eerste die de vliegbewegingen van een slechtvalk waarnam.

De Roofvogelwerkgroep werd ingelicht en de kenners waren al snel zeker dat de nestkast inderdaad werd bewoond door een paartje slechtvalken. Volgens Harry is dit ook het eerste broedgeval van een slechtvalk in een kerk die nog in gebruik is. Een prachtig resultaat na jaren van geduld!

Ringen en gevolgd worden

Veel media-aandacht, interview met Harry de Rooij, 13 mei 2011 Foto: Jelle Harder

Omdat de landelijke Werkgroep Slechtvalk Nederland er naar streeft alle jonge slechtvalken van een ring en kleurring te voorzien is op 13 mei de kerktoren opnieuw beklommen. Daarbij was ook Peter van Geneijgen van die werkgroep aanwezig. Alleen hij mag de kleurringen aanleggen. Voor 2011 zijn deze ringen oranje gekleurd. Van Peter ontving ik naderhand de volgende gegevens die hij over de jonge slechtvalk noteerde: *Geslacht: vrouw; ring en kleurring aangelegd; 805 gram, krop leeg; vleugellengte 169 mm; handpen 8: 67 mm waarvan 27 mm uit de spoel; staart 44 mm waarvan 14 mm uit de spoel; tarsus zonder hiel 50,5 mm; laterale pootdikte 10,1 mm; klauw met nagels 121 mm. Dit past bij een leeftijd van 21 dagen volgens de groeitabel en ze zit daarbij ruim boven het gemiddelde gewicht van 774,1 gram. Niet echt verwonderlijk als enige in het nest.*

Een goede start voor deze jonge slechtvalk. Op 23 mei heb ik samen met Harry de nestkast nogmaals gecontroleerd en het jong gewogen en gemeten. Van de gelegenheid maakten we gebruik om twee camera's in de kast te

monteren. We hoopten daarmee meer te weten te komen over de prooiaanvoer. Nadat we zeker wisten dat de jonge slechtvalk de kast had verlaten hebben we de camera's op 17 juni weer verwijderd. De opnamen waren echter mislukt. De stand van de camera's was niet goed en er was ook teveel tegenlicht op de lens gekomen.

Het uitvliegen van de jonge valk is door niemand waargenomen, maar de vogel bleef daarna niet onopgemerkt. Via koster Maarten van Aken kwam het volgende bericht binnen: *'Onze jonge slechtvalk was op 3 juni op bezoek bij de burens van de Vituskerk in de St. Vitusstraat. Daar heeft de vogel ongeveer een uur lang rustig op een schutting in de achtertuin gezeten terwijl de bewoners in de tuin zaten en alle gelegenheid hadden om de slechtvalk te fotograferen. Op de foto's is duidelijk aan de oranje ring te zien dat het onze jonge slechtvalk is. Ze is intussen al behoorlijk gegroeid. In de tuin naast de kerk vinden we veel karkassen, dus er is voldoende voedsel voor de roofvogels.'*

Jonge slechtvalk in tuin St. Vitusstraat, Hilversum, 3-6-2011 (Foto: bewoner St. Vitusstraat)

De foto's laten een gezonde jonge slechtvalk zien. Je zou zo iets maar in je tuin zien zitten! Maar dat was niet de laatste keer dat de jonge valk is waargenomen. Dick de Graaf zag op 21 juni een jonge slechtvalk op de hoge KPN-televisietoren in Hilversum. Het kan haast niet

anders of het moet wel de Vitusvalk zijn geweest.

Daarmee is het verhaal over deze jonge vogel nog niet af. Een triest bericht dat ons in juli bereikte was als volgt: *'De jonge slechtvalk is op 28 juni dood gevonden bij Zwickau, 535 kilometer vanaf Hilversum, in zuidwest Saksen (Oost-Duitsland). Ze was sterk vermagerd, woog nog maar 550 gram. De hulp van een dierenarts mocht niet meer baten'*.

Natuurlijk heel jammer, maar zo kan dat gaan in de natuur. Hier blijkt wel weer dat vooral de eerste maanden van groot belang zijn voor jonge vogels of ze overleven of niet.

Prooiesten

De ouders hebben in ieder geval flink hun best gedaan om het jong goed te laten groeien. Bij de kerk was dat merkbaar aan de gevonden prooiesten zowel in de nestkast als daarbuiten op de toren en de begane grond bij de kerk. Bij alle bezoeken aan de toren en de nestkast zijn direct al die prooiesten zoveel mogelijk verzameld en later gedetermineerd. Deze determinatie is gedaan door Harry en Peter. Het is toch altijd weer verbazend wat je dan tegenkomt uit een kast zo midden in het centrum van Hilversum. Gezien de prooien ga ik er maar vanuit dat de slechtvalken tot ver buiten Hilversum hun slag kunnen slaan om aan voedsel te komen (Tabel 1).

Soort	10-5	13-5	23-5	17-6	Totaal
Goudplevier	1				1
Kievit	2			1	3
Kokmeeuw			1		1
Visdief	1		1	1	3
Stadsduif				3	3
Postduif	4	2	4	3	13
Turkse tortel	1				1
Gierzwaluw	2	2	1	3	8
Boerenwaluw			1		1
Huiswaluw				1	1
Kramsvogel	2				2
Gaai	1				1
Spreeuw	4		1	3	8
Totaal	18	4	9	15	46

Tabel 1. Prooiesten in en bij de slechtvalknestkast, St. Vituskerk Hilversum in 2011.

De tabel laat zien dat een belangrijk deel van de prooien bestaat uit verdwaalde postduiven en een enkele stadsduif. Een goede vangst waar flink van te eten is. Opvallend is verder het 'hoge' aantal gierzwaluwen. Je zou dat misschien niet direct verwachten bij die snelle vliegers. Maar ook uit de prooijisten van boomvalken blijkt dat die menige gierzwaluw pakken (meded. Hanneke Sevink). Voor de kievit en goudplevier vraag je je af of die in de Eempolder zijn geslagen? Of in het donker als overtrekkende vogel. Slechtvalken jagen in het donker misschien ook bij verlichte kerkgebouwen, zoals de St. Vituskerk. Dit gedrag is inmiddels bekend op verlichte industriële complexen. En de visdieven, zijn die op de randmeren gepakt? De in mei nog doortrekkende kramsvogels passen ook in het beeld van de prooijist van slechtvalken. Uiteindelijk zijn er 46 prooien vastgesteld in 13 soorten. Aan te nemen is dat het aantal prooien in werkelijkheid veel hoger ligt. Zo zag Hanneke Sevink dat een duif die in de kast werd gebracht een poosje later door het slechtvalkenvrouwtje naar buiten werd meegenomen om elders verder te worden opgegeten. In de kast zal ze ongetwijfeld het jong daar eerst voor een deel mee gevoerd hebben.

Kauwen werden niet als prooivogel aangetroffen bij dit broedgeval. De groepen kauwen blijven uit de buurt en laten zich kennelijk moeilijk te pakken nemen door de valken. Volgens de koster is de overlast van duiven en kauwen in ieder geval helemaal over.

Het nieuwe broedgeval heeft ook de aandacht van de media getrokken. De Gooi- en Eemlander en Gooi en Eembode publiceerden er over. RTV-NH en RTi-Hilversum kwamen met een radioverslag en twee tv-reportages. Mooie publiciteit voor de vogels, de Roofvogelwerkgroep het Gooi en de Vogelwerkgroep.

De vraag is tenslotte wat er in 2012 gaat gebeuren. Komen de slechtvalken terug en dan eerder in het jaar? Opletten maar weer.

Slechtvalk (*Falco peregrinus*)

De slechtvalk is de grootste valkensoort die in ons land broedt. De lengte van een vrouwtje is ongeveer 50 cm en de spanwijdte van de vleugels 110-114 cm. De mannetjes zijn wat kleiner. Bij de duikvluchten die ze maken worden onder natuurlijke situaties snelheden gehaald van meer dan 200 km per uur. Bij experimentele onderzoeken, in onnatuurlijke situaties met tamme slechtvalken, zijn veel hogere snelheden gemeten.

Ruim 20 jaar geleden waren slechtvalken in ons land vrijwel uitgestorven. Maar in 2006 konden er weer 32 paar worden geteld en in 2011 ligt het aantal al boven de 100 paar! In Noord-Holland groeide de stand tussen 2003 en 2009 van 1 tot maximaal 5 paar. Die toename is vooral te danken aan de speciale nestkasten die door vrijwilligers op hoge gebouwen zijn geplaatst.

Torenvalk (*Falco tinnunculus*) broedde in 1972

Daan Buitenhuis meldde mij in 2007 het onderstaande broedgeval.

'Overigens heeft een torenvalk al eerder in de St. Vituskerk gebroed. Het was op 12 juni 1972, (al weer 35 jaar! geleden) dat ik samen met o.a. Bob van Poelgeest de St. Vitustoren beklom. Het eerste traject langs een 'fatsoenlijke' trap en het laatste traject langs een ijzeren steile ladder. Een bloedstollende act. Boven gekomen ringde ik daar 4 jonge torenvalken. Het nest lag gewoon op de vloer in een hoek. Het kerkbestuur heeft in de jaren daarna gaas voor de openingen in de toren laten maken om zo duiven en kraaien te weren. Met als gevolg helaas geen valken meer. Het was in mijn ringperiode van 50 jaar het hoogst gelegen nest met jonge vogels dat ik ooit heb geringd. Ik droom er nog wel eens van'.

Nieuwe uitgaven van de Vogelwerkgroep

Publicaties zijn te lenen uit de verenigingsbibliotheek. De medewerkers krijgen gratis een exemplaar.

Dick Jonkers

Resultaten van weidevogelinventarisaties in reservaten van Natuurmonumenten

In de Noordpolder te Veld en de Maatpolder huisden in 2010 dertig soorten broedvogels. Elf daarvan staan op de Rode Lijst, met als kwetsbare soorten zomertaling, slobeend, grutto, bontbekplevier en tureluur. De toename van de meeste primaire weidevogelsoorten is nog steeds spectaculair. Zo steeg de kievit van 109 naar 216 paren, de grutto van 205 naar 266 paren en de tureluur van 29 naar 123 paren. De laatstgenoemde soort is dit jaar voor het eerst meegeteld tijdens de alarmtellingen. Het lijkt dat erop dat de tureluur hiervoor altijd zwaar onderteld is geweest. De watersnip ging vooruit van drie naar veertien paren. De kempfaan wist zich te handhaven; het aantal bedroeg nu negen paren. Een nieuwe soort was de pijlstaart met één paar. Een andere soort die aanzienlijk vooruit ging was de meerkoet van 82 naar 139 paren. Deze soort is altijd op dezelfde wijze geteld.

In De Slaag is het voorkomen vastgesteld van 23 soorten, waaronder zes soorten van de Rode Lijst met daarvan slobeend, zomertaling, grutto en tureluur als kwetsbare soorten. Onder andere door de oppervlakte zijn de aantallen in De Slaag aanzienlijk kleiner. Er is ook geen duidelijke trend, er zijn voortdurend schommelingen.

Dick Jonkers 2010. *Resultaten van weidevogelinventarisaties in delen van de Noordpolder te Veld, Maatpolder (Eemnes) en object De Slaag (Hoogland) in 2010. Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken, Hilversum. Uitgave 195. 76 blz.*

Maatpolder Buitendijks in 2010

In de Maatpolder Buitendijks waren in 2010 veertig verschillende soorten broedvogels aanwezig. Hiervan behoorden negen soorten tot de Rode Lijst, waarop de koekoek en de snor staan vermeld als kwetsbaar. Op de lijst van talrijke soorten prijkt oeverzwaluw als talrijkste. De jaarlijks bewoonde kolonie in een steile wand bevatte 157 bewoonde nestholten. Van de grauwe gans kwamen nog maar

zeven paren voor; in 2008 waren dat er nog 58! De achteruitgang is het gevolg van beperkende maatregelen. Kleine karekieten bezetten 48 territoria. Het rietareaal was goed voor 36 broedparen van de rietgors. Van de blauwborst, baardman en bosrietzanger waren acht broedparen aanwezig. Nieuwe soorten waren wintertaling, kuifeend, nijlgans, waterral, bontbekplevier, watersnip, veldleeuwerik, snor, sprinkhaanzanger en putter. Fazant, ijsvogel, tuinfluitier en grasmus lieten dit jaar verstek gaan.

Dick Jonkers 2010. *Broedvogelinventarisatie Maatpolder Buitendijks in 2010. Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken, Hilversum*. Uitgave 196. 6 blz. + bijlagen.

Resultaten van weidevogelbescherming in 2011.

Het broedseizoen is nog maar twee maanden afgelopen en de rapportage van de Weidevogelbeschermingsgroep Westelijk Eemgebied is al weer gereed. Door 37 weidevogelbeschermers is een oppervlakte van 962 ha onderzocht bij 39 agrariërs. Hiervan bestond 863 ha uit grasland en de rest uit akkers. Een snipper van 45 ha hiervan, de Oostermeent, -op topgrafische kaarten vermeld als De Kampen- bevindt zich in de provincie Noord-Holland. Het overige gebied – Eemland - valt onder Utrecht. De resultaten van hun werk waren ook dit jaar weer hoopgevend. Totaal zijn er 634 legsels aangetroffen en dat zijn er 72 minder dan in het voorgaande jaar. Die daling manifesteerde zich vooral bij de Kievit, waarvan dit jaar 429 nesten zijn aangetroffen (490 in 2010). Het aantal grutto's nam af van 85 naar 76 paren, de tureluur van 56 naar 53 paren en de scholekster van 50 naar 46 paren. Van de overige soorten waren o.a. bontbekplevier (9), slobend (8) en gele kwikstaart (5) vertegenwoordigd. Van de gevonden legsels gingen er 182 (28,7%) verloren door uiteenlopende oorzaken. Predatie was de belangrijkste oorzaak voor het mislukken van de legsels, maar vossen waren hier niet de predatoren. Opvallend is dat vooral zwarte kraaien en meeuwen verantwoordelijk waren voor het verlies van 103 legsels bij Kieviten.

Grutto

Foto: Frans van Lier

Weidevogelbeschermingsgroep Westelijk Eemgebied 2010. *Resultaten-Verslag 2011. Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken, Hilversum*. Uitgave 198. 6 blz. + bijlagen.

Wat zien ik ?

Kleptoparasitisme

Op de Hilversumse Bovenmeent zagen we een vrouwtje torenvalk een muis vangen. Niet veel later zagen we een boomvalk op ons afvliegen, die ongeveer boven ons hoofd een stootduik inzette. Tot onze stomme verbazing gooide de valk zich vrijwel op de rug en griste de muis uit de klauwen van de torenvalk, die luid begon te kekkeren en hevig met de vleugels moest slaan om in de lucht te blijven. De torenvalk zette een bij voorbaat tot mislukken gedoemde achtervolging in en landde na een paar minuten op een paal van het hek na dit uitzonderlijke staaltje van kleptoparasitisme. In de literatuur wordt hier en daar genoemd dat dit verschijnsel optreedt

en vooral ten opzichte van de torenvalk, maar het blijft uniek om dit zelf in het veld te kunnen meemaken.

Paul van der Poel

Kleine nuance in zwart-wit-denken

De lucht fascineert: een donkere band grijze bewolking nadert. Wat vroeger dan anders spoeden kok- en stormmeeuwen zich naar hun slaappleats. Soms nog een enkele kleine mantelmeeuw erbij. Tussen maart en oktober voelt die soort zich prima thuis in Gooi-, Vecht- en Eemland. In de winter is deze soort tamelijk zeldzaam, al wordt dat gat in geringer aantal opgevuld door de grote ‘mantel’. Maar die zie ik niet zo vaak boven hartje Bussum. Mijn aandacht wordt getrokken door een eenzame vlieger. Ook zwart-wit met doorflappende vleugelslag. Een kievit spoedt zich de bui tegemoet. Dat is op zijn zachtst gezegd merkwaardig. Niet dat kieviten niet vaker over mijn huis vliegen. Maar, zeker in deze tijd van het jaar, is een kievit-alleen hoogst ongebruikelijk!

Carel de Vink

De nazomer en vroege herfst zijn de tijden van de grote zwermen kieviten. Die aantallen kunnen fors oplopen. Dat geldt zeker ook voor de weilanden in onze omgeving. Dikke wolken zwart-witte vogels vallen in en worden prompt minder goed zichtbaar. De groene weerschijn van de ‘zwarte’ vleugels vermindert het contrast met de ondergrond. Kieviten bezitten een natuurlijk camouflagenet. Na het broedseizoen zoeken ze elkaar op: foerageren in groepen, trekken samen op in hun seizoensverplaatsingen, slapen als groep en verwarren samen hun predatoren.

Daarom verbaast me die ene kievit boven mijn huis. Ver van de weidegronden en plas-dras en dus ook ver verwijderd van zijn soortgenoten. Wonderlijk, zo’n solitaire ‘kieft’. Ach ja, hij zal wel weer soortgenoten tegenkomen en zich bij hen aansluiten. Maar zijn eigen ‘clan’ is hij misschien wel voor altijd kwijt!

Kieviten zijn echte kuddebeesten. Die zwart-wit-schakering past daarbij. Denk aan zebra’s, pinguïns en diverse soorten kustvogels, zoals scholekster, kluut, en diverse sterns, meeuwen en fregatvogels. Onze bonte runderen passen ook in dat patroon, al is hun kleur meer kunstmatig bepaald.

Het effect van een kudde of zwerm bonte dieren is overweldigend. Een predator zal al snel alle gevoel voor detail verliezen en uit dat gewemel geen keus meer kunnen maken. Bovendien valt van bovenaf het contrast weg met een donker watervlak of grond. En bij een aanval van onderaf geeft de witte buik minder ‘houvast’ tegen de lichte lucht. In het water zie je dat terug. Een donkere vissennug steekt niet af tegen een donkere bodem en een witte buik zie je niet tegen het lichte wateroppervlak. *) Overigens zie je het zwart-wit-patroon ook

terug bij holtedieren en holenbroeders. Denk aan de ‘bonte’ spechten (met inbegrip van bijvoorbeeld witrug en drieteen), hop en diverse soorten zwart-witte vliegenvangers. Die leven niet in groepsverband. Maar wie wel eens nestkasten gecontroleerd heeft, kent het schrik-effect van zo’n ‘flits’ in zwart en wit. Als verkapt holenbroeder (hij overkapt gewoonlijk zijn nest) past de ekster ook in dat patroon. Al zie je ook bij deze soort dat het zwart een groene en purperen weerschijn vertoont, net als bij de kievit.

Zo zijn we terug bij die eenling boven mijn huis. Eigenlijk is dat hetgeen, waardoor ik aan het denken werd gezet over groepsvormende soorten. Die zijn er natuurlijk ook in allerlei andere kleuren en combinaties van kleuren.** Maar dit terzijde. Mijn uiteindelijke vraag is: vindt een afgedwaalde vogel ooit de beschutting terug van de groep? Geregeld duikt er – tot enthousiasme van vogelaars zoals u en ik – een verdwaalde enkeling op. Dan wordt in een groep kieviten een steppekievit ontdekt. Of in een groep eenden een Amerikaanse smient. Tussen de kokmeeuwen blijkt een ringsnavelmeeuw te zitten. In een groep zwarte sterns ontdekt men een witwang- of witvleugelstern. Tussen de tureluurs en groenpootruiters loopt een poelruiter, of een verre gast zoals de kleine of grote geelpootruiter. Er zijn vogelaars die fanatiek groepen steltlopers, ganzen en eenden afspeuren in de hoop zo’n dwaalgast op te merken. Dan volgt er niet zelden een bird-rush. Van heinde en ver komen twitchers hun lijst van waargenomen soorten aanvullen. Opwinding en enthousiasme! En waarom ook niet? Zulke verrassingen maken het kijken naar vogels enerverend en afwisselend. Bovendien is er ook de spanning: zit de vogel er nog? En

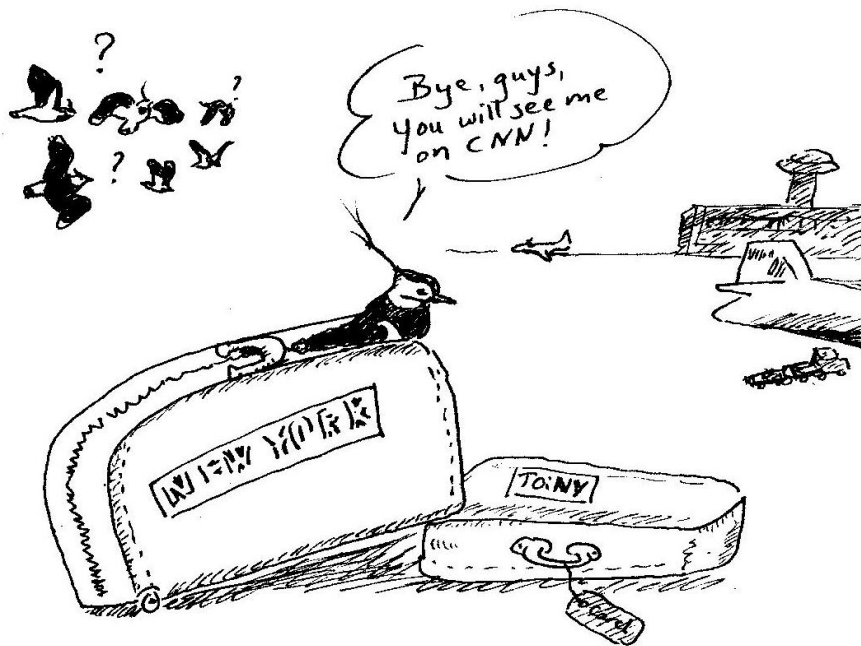
krijg ik hem herkenbaar in beeld?
 Is het sentimenteel, dat ik mij na zo'n leuke
 waarneming wel eens afvraag: vindt dit beestje
 ooit nog zijn oorspronkelijke leefgebied terug?
 En zijn soortgenoten? Maakt zo'n dier kans om
 zich nog voort te planten? Of is het veroor-
 deeld tot een bestaan als eenzame globetrotter?
 Al blijkt dat de echte 'kuddevogels' altijd wel
 aansluiting weten te vinden bij min of meer
 verwante soorten. De citroenkwikstaart trekt
 op met een trekgroep gele of witte
 kwikstaarten. De dwergaalscholver sluit zich

aan bij gewone schollevaren. Zo deelt hij in de
 groepsbeschutting tegen predator en
 weersextremen.

Ondertussen wens ik mijn eenzame kievit een
 snelle hereniging met soortgenoten toe in de
 Vechtstreek waarop hij nu aankoerst. Maar het
 kan natuurlijk dat zijn zwart-witte kleed over
 een maand opeens wordt opgemerkt in een
 groep Amerikaanse goudplevieren aan de
 overkant van de Atlantische Oceaan. Dat gun
 ik de twitchers daar. Maar of het voor deze
 kievit prettig zou zijn?

*) Het is frappant om te merken dat veel predatoren ook zijn uitgerust met een soortgelijk schema. Door zijn
 lichte buik merken vissen een visarend te laat op; een foeragerende ooievaar en een jagende klapekster profiteren
 ook van een gering contrast met de lichte hemel. Ooievaars profiteren dubbel, doordat ze in zwart-witte zwermen
 in Afrika minder gevaar lopen gepakt te worden door een grote rover.

***) Er zijn heel wat voorbeelden van groepen in andere kleuren te geven: denk aan het wit van zwanen, zwarte
 roeken, het kleurrijke patroon van ara's en bijeneters, de felle kleuren van wevers en het groengeel van sijs en
 grasparkiet... Maar in aansluiting op de kievit boven mijn huis beperk ik mijn verhaal tot zwart en wit.

Wie herinnert zich het Laarder Wasmear?

Dit voorjaar zijn er voor het eerst weer broedvogels geïnventariseerd in het gebied van het Laarder
 Wasmear, dat vanaf 2003 hermetisch van de buitenwereld was afgegrensd vanwege een
 grootschalige sanering van het gebied.

Het Laarder Wasmear heeft een veel bewogen geschiedenis achter de rug. Van volkstuinen in de
 Tweede Wereldoorlog, tot de lozing van afvalwater in de jaren '50 en het dumpen van zwaar
 verontreinigd industrieel slib in de jaren '70. We zijn op zoek naar verhalen over het Laarder
 Wasmear. Wat herinnert u zich nog? De volkstuinen? De stank? De Vuilwaterplas?

Of de schoonheid van de natuur?

Mutaties Ledenbestand

Nieuwe Leden

J-W. Alberts	Raadhuislaan 41	3755 HA	Eemnes	035	5389007	h
N. Alberts	Raadhuislaan 41	3755 HA	Eemnes	035	5389007	g
Mw. C. de Bel	Van Lijndenlaan 32	1412 EK	Naarden	035	6948898	g
P. van den Bos	Minckelersstraat 23	1223 LB	Hilversum	035	7726886	g
Mw. M. Stigger	Van Linschotenlaan 367	1212 DW	Hilversum	06	49812046	g

adreswijzigingen

P. Gijsen	Sinnigvelderstraat 317	1382 EX	Weesp	g		
Mw. D. van Kreuningen	Watertuinlaan 17	3452 RH	Vleuten	030	2615493	h
J. H. van Kreuningen	Watertuinlaan 17	3452 RH	Vleuten	030	2615493	g
P. Pardoën	Boslaan 10	1217 CV	Hilversum	06	14107847	g
Vrienden van het Gooi	Vermeerlaan 70	1213 ED	Hilversum	035	6231817	m

Overleden

S.G. Zwart	Koekoeklaan 3	1403 EA	Hilversum			
------------	---------------	---------	-----------	--	--	--

Bedankt

T. Koekenbier	Zegge 38	1391 SX	Abcoude			
R. van Oorschot	Joh.Vermeerhof 7	1394 CG	Nederhorst-den-Berg			
T. Steinmetz	Dennenlaan 33	3739 KM	Hollandsche Rading			
Bond Friese Vogelwachten	Koaidyk 8 c	9264 TP	Earnewâld			
Mw. E.Blonet-Houillier	Graaf Florislaan 62	1405 BW	Bussum			
W.J. Bindt-Bonnes	Oude 's Gravelandseweg 9	1406 LB	Bussum			
F.F. van de Woord	Oostermeent Noord 114	1274 SG	Huizen			
C. de Ferrante	Sterrelaan 38	1217 PT	Hilversum			
H. Bakker	Wallestein 52	3632 WP	Loenen-aan-de-Vecht			

VOGEL

*De meeste vogels kennen geen ontmoeten,
zij vliegen dwars door vijvers en door ogen,
zij hebben andre dingen aan hun vleugels
dan wij bezitten aan de beide handen -
Zij willen licht zijn en de wolken tillen
en niet bestaan bij gratie van de aarde.
Maar onder struiken, in een oud, grijs bos
heb ik een vogel oog in oog ontmoet,
die neergeknield zat in het dorre gras -
Een handvol kleine, bevende genade.*

Leo Herberghs

Uit: Met aarden vingers, Uitg. Holland BV Amsterdam

Ontvangen literatuur

Samenstelling: Paul Keuning

De tijdschriftenrubriek in een nieuwe opzet.

De afgelopen vijf jaar had ik het voorrecht om als een van de eersten de tijdschriften onder ogen te krijgen, die de verschillende natuurclubs en vogelwerkgroepen ons toestuurd. Daar stond tegenover dat ik ze kort becommentarieerde. Mijn streven was om er iets meer van te maken dan een opsomming van inhoudsopgaven uit die natuur- en vogelbladen. Maar . . . een samenvatting in drie zinnen zegt nog lang niet alles.

Daarom heeft de redactie mij verzocht om met ingang van dit nummer echt een duik te nemen in de tijdschriften en dan één, of enkele opvallende artikelen wat diepgaander te bespreken. Zo kwam ik terecht bij onze noorderburen. De *Grauwe Gans* is het tijdschrift van de Vogel- en Natuurwacht 'Zuid-Flevoland'. Hierin, zowel in het maart- als in het juni-nummer, een interessant artikel van Ton Eggenhuizen, dat ik hieronder verkort weergeef.

Kiekendief-dorado aan de Dodaarsweg

Uit *De Grauwe Gans* jrg. 27 (1) maart 2011 Tijdschrift van Stichting Vogel- en Natuurwacht 'Zuid-Flevoland'. Ton Eggenhuizen.

Op 6 juni 2010 hoorden Ellen de Bruin en Ricardo van Dijk een roepende kwartel in een akker langs de Dodaarsweg. En daar bleef het niet bij, diverse waarnemingen volgden met op 15 juni zelfs vier roepende mannetjes. Is het toeval dat vanaf deze rustige boerenweg met regelmaat roofvogels waargenomen worden als: ruigpootbuiszeters, blauwe en bruine kiekendieven, de slechtvalk, haviken, buiszeters, het smelleken, sperwers, torenvalken en de zeearend?

Inderdaad er is wat bijzonders aan de hand langs de Dodaarsweg, anders staan hier niet zo vaak tientallen slordig geparkeerde auto's van vogelaars op de weg en in de berm. Kijk uit, want de bewoners, boerenfamilies die hier dagelijks met hun trekkers en landbouwmachines langs moeten, ergeren zich wild aan dit weinig sociale rijgedrag! Ga zeker niet zomaar het privé-terrein van deze boeren op om de vogels nog beter te kunnen zien! Maar wat trekt vogels die hier rustig op muizenjacht gaan en de enigszins opgefokte vogelaars dan naar deze voormalige akker van boer Hoekman?

Het Hoekmanperceel, zoals het is gaan heten, ligt op 2,5 km vanaf de Vogelweg aan de Dodaarsweg op een paar honderd meter van de A6. De grond is een paar jaar geleden aangekocht door de gemeente Almere met als doel om beter tegemoet te komen aan het foerageergedrag van de kiekendieven, het symbool van de Flevopolder. In de moerassige Oostvaardersplassen, net over de A6, is het weliswaar goed toeven, maar verbetering van het leefgebied bestond uit het creëren van

foerageergebieden dichtbij de broedplaatsen in de Oostvaardersplassen. Eten naast je bed was het idee.

'Hoe dek je de tafel voor Kiekendieven?' Gebruik makend van de ervaringen van de Werkgroep *Grauwe Kiekendief* in Oost-Groningen, hebben terreinbeheerders, onderzoekers en de gemeente Almere (Ton Eggenhuizen) deze akker aangekocht en ingezaaid met gevarieerde stroken grassen, kruiden, luzerne en granen. Daar komen massaal muizen op af en spreuwen. Zo is 'eten naast je bed' in grote delen van het jaar gegarandeerd.

Het resultaat is dat naast de kwartels ruim 1600 waarnemingen op de site Waarnemingen.nl zijn ingevoerd. Het gaat om bovenvermelde roofvogels, maar ook veel zaadetende zangvogels, duiven en reigers.

Het Hoekmanperceel ligt komend vanaf de Vogelweg rechts langs de Dodaarsweg. Sla het zijweggetje naar links in, dan zie je dat na 200 m dit jaar opnieuw een akker op min of meer gelijke manier is ingericht. Het vooraf gestelde doel was om ten minste 40 paar bruine kiekendieven en zeker vier paar blauwe kiekendieven aan deze omgeving te binden. Slaapplaatstellingen leverden dit jaar al minimaal negen blauwe kiekendieven op. De bruine kiekendieven kwamen altijd al niets te kort. Hebben de vogelaars van Flevoland nog iets te wensen? Ja, voor de drie soorten kiekendieven zou het mooi zijn, als boeren langs de bestaande akkers wat vaker natuurvriendelijke akkerranden laten liggen.

Het voedsel van de Kerkuil in Zuid-Flevoland.

Uit **De Grauwe Gans** jrg. 27 (2) juli 2011 Tijdschrift van Stichting Vogel- en Natuurwacht 'Zuid-Flevoland'. Ton Eggenhuizen.

Sla uw vogelgids er maar op na: Kerkuilen komen voor in kleinschalig, halfopen landschap. Maar toen Ton Eggenhuizen dertig jaar geleden in de Flevopolder ging wonen, kwam hij tot de ontdekking dat kerkuilen wel degelijk veel voorkwamen in het grootschalige, open landschap. Ondanks de tot in de puntjes uitgevoerde 'biljartering' van het landschap weten kerkuilen hun kostje hier goed bij elkaar te scharrelen. Dit artikel lag al jaren lang op de plank, klaar voor een boek dat niet verschenen is. En nu blijkt dat het nog nauwelijks aan actualiteit verloren heeft. Sleutel tot het succes van de kerkuilpopulatie in de Flevopolder is naast broedgelegenheid, het ruime voedselaanbod.

Het is lang niet pluis geweest in huize Eggenhuizen, want daar lagen met goedvinden van de echtgenote ruim 10.000 braakballen van de kerkuil klaar om uitgeplozen te worden. De braakballen werden door A.M. Liosi verzameld in de jaren '90-'92 en ook nog in 1996. Voor te stellen is dat de balen ballenstof een muffe lucht en hygiënisch ongemak met zich meebrachten.

Maar waar leidde dit uitpluizen toe? Het overgrote deel van het voedsel bleek te bestaan uit muizen, waarbij de veldmuis in aantallen en in gewicht wel de kroon spant. 86% van het totale gewicht van zijn prooien heeft de kerkuil in de Flevopolder bestaat veldmuizen. In braakballen van de kerkuil is de schedel,

inclusief de onderkaak van muizen vaak nog intact. Dan is met een determinatiehandleiding, bijvoorbeeld die van R. Lange, heel goed uit te maken om welke muizensoort het gaat. Ook deskundigen, waaronder Rombout de Wijs, hielpen met het determineren. Naast de veldmuis en de bosspitsmuis (3,8 % van het gewicht van alle muizen samen in het voedselaanbod) leggen alleen de aardmuis en de bosmuis nog enig gewicht in de schaal, met respectievelijk 3,4 en 1,9 %. Kleine vogels vallen soms ook ten prooi; opvallend is dat de huismus met 262 exemplaren (3,9 % van het totale prooigewicht) vrij vaak gegeten werd en dat de spreeuw helemaal niet op het lijstje voorkomt.

Per muizensoort lees je in dit artikel beschrijvingen van biotoop en voornaamste vindplaats in de Flevopolder. Maar het betreft hier de toestand van begin jaren 90. Intussen heeft de tijd niet stil gestaan en lijkt het wel of er op sommige percelen geen veldmuis meer te vinden is. Nieuwe gedegen braakbalanalyses uit Zuid-Flevoland zijn dringend gewenst, zeker gezien de afhankelijkheid van kerkuilen van deze muizensoort. Met het percentage veldmuizen in het voedsel nam (neemt?) Zuid-Flevoland toch wel een unieke plaats in binnen Nederland, want die eenzijdigheid in voedsel komt elders binnen de landsgrenzen niet voor.

Overige geselecteerde artikelen uit de vogelbladen

Dier en Milieu jrg. 86 (3) juni 2011. Vakblad voor handhavers op het gebied van Dier en Milieu. H. Peeters 'Kuinderbos, een vijftigjarige puber.'

De Domphoorn jrg. 45 (24) juni. 2011. Natuur- en Vogelwacht De Vijfheerenlanden. Er is een vogelwerkgroep opgericht als onderdeel van de Natuurwacht. Om te beginnen richt men zich op het reservaat Over - Heicop. Contactpersoon is Eduard Polfliet.

Tussen Duin & Dijk jrg. 10 (2) 2011. Landschap Noord-Holland. H. Smit 'Verdwijnt de Huismus uit Alkmaar?' F. Koning 'Houtsnip, een feestmaal voor de Havik'.

Dutch Birding jrg. 33 (3) 2011. Tijdschrift voor Palearctische vogels. W. Faveyts et al. 'Aziatische Wespindief.' A.B. v.d. Berg 'Groene Reiger te

Amsterdam en Zaandam in 2006-09'. S. Bot et al. 'Buidelmezen in Eurazië'.

Fitis jrg. 47 (2) mei 2011. VWG Zuid-Kennemerland. A. Bloem 'Tellingen van het Landje van Gruijters, Nova Zembla en het Fort Benoorden Spaarndam'. J. Meijer 'De Heksloterpolder, een verslag van 10 jaar tellingen'. Het blijkt een soortenrijke polder te zijn.

IJsselmeerberichten jrg. 39 (2) zomer 2011. IJsselmeervereniging. Actueel: Afsluitdijk, met 130km/uur door een natuurgebied! We zijn weer gezond bezig.

De Kruisbek jrg. 54 (3) juni 2011. Vogelwacht Utrecht. A.v. Kleunen 'Broedvogels van het Leersumse Veld en Ginkelduin in '08-'10. G. Ottens 'Roofvogels en uilen zijn niet voor de

show'.

Landschap Noord-Holland jrg. 38 (2) mei 2011. L. Klein Schiphorst 'Golfbanen ook voor kluten en ijsvogels'. Nieuwe golfbanen worden er niet meer aangelegd, daarom is de concurrentie tussen natuurbeschermers en golfsportliefhebbers verleden tijd. Nu blijkt dat veel golfterreinen unieke rust bieden aan bijzondere vogels.

Meerkoet jrg. 34 (2) 2011. Natuurvereniging Wierhaven. Uitgebreid logboek van alle per maand geringde vogels.

Mens & Natuur jrg. 62 (2) zomer 2011. Geen specifiek vogelnieuws.

Van Nature jrg. 21 (3) juni 2011. Tijdschrift van Natuurmonumenten. E. de Haan 'Meer broedende zwarte sterns in plassen Ankeveen'. M. v.d. Weide 'Akkoord: overlast beheersbaar, ganzen niet onnodig gedood'. Het afschot van ganzen wordt in

vijf jaar afgebouwd, wel wordt het aantal ganzen (jaarvogels) teruggebracht tot 100.000.

Natuur Nabij jrg. 39 (2) juni. 2011. IVN Eemland. A. Niehoff Werning 'Bezoek Soestdijk'. Ondanks de 100.000 mensen die de opera in de paleistuin bezochten gaan de ijsvogels gewoon door met broeden aan de rand van de vijver.

Onze Waard jrg. 42 (2) zomer 2011. Natuur- en vogelwacht 'De Alblasserwaard' P. Bieren 'Veel nesten van de Purperreiger in boezems Kinderdijk'.
De Steenloper jrg. 29 (2) zomer 2011. VWG Den Helder e.o. R. Horvath 'Bestrijdingsmiddelen in de bollencultuur'.

De Tringa jrg. 33 (2) mei. 2011. VWG Schagen e.o. Een nieuwe naam, Tringa in plaats van Tringiaan en een nieuw jasje. R. Holstege 'Overlast grauwe gans', wat doen we daar in de praktijk aan?

De hier besproken tijdschriften zijn er voor alle leden van onze vogelwerkgroep. Nieuwsgierig geworden naar een van de zeer beknopt samengevatte artikelen? Neem op een lezingavond even contact op met een van de bestuursleden.

Wat zien ik ?

Opvallende en ongewone vogel(s)

Op de Frederik van Eedenweg in Bussum - bij het Mouwtjevertoeft een flinke groep eenden. Een paar weken geleden zag ik hier een enorme zwarte eend tussen. Met een lange hals torende hij of zij hoog boven de andere eenden uit. In het water valt de eend niet zo erg op, echter hij heeft wel een flink lichaam.

Vlak naast het monument 'woont' al enkele jaren een paartje aalscholvers hoog in een gouden regen. Ze hebben een andere snavel dan 'Goliath' die een gewone eendensnavel heeft. De zwemvliezen zijn grijs/groen. Hij lijkt het meest op een jonge aalscholver maar voelt zich duidelijk verwant aan de eend. Bij het lopen staat zijn lijf in een hoek van $\pm 60^\circ$!

Gerda Beffers

Schaapachtig

In Duitsland worden de kwikstaarten 'Stelzen' genoemd, waarvoor als vertaling 'stelten' of 'steltloper' kan worden gebruikt. Dat klinkt niet echt kenmerkend voor deze vogels. De Duitsers voegen aan de naam de plek toe waar de vogel aangetroffen wordt. Dat leidt voor de gele kwikstaart tot de naam 'Schafstelze'. Dat ze inderdaad graag bij schapen vertoeven ondervond ik 1 augustus op de Tafelbergheide, een gebied waar je alleen in de trektijd overvliegende gele kwikstaarten kunt treffen. De schapen van de schaapskooi op de Blaricummerheide graasden er lustig op los, vergezeld door een gele kwikstaart die na zijn maaltijd opvloog en roepend verdween richting Eempolders.

Gele kwikstaart

Foto: Bert Roelofs

Paul van der Poel

Programma

De lezingen worden gehouden in de Bethlehemkerk, Loosdrechtseweg 263, 1215 JV Hilversum

De contactavonden vinden plaats in Westerheem, Frederik van Eedenlaan 73, Hilversum (recreatiezaal 1^e verdieping).

Aan de excursies kan worden deelgenomen door alle leden, zonder aanmelding vooraf.

Donderdag 22 september: 20.00 uur. **Lezing en discussieavond over de ganzenproblematiek** door Toon Voets van Vogelbescherming.

In mei 2011 brachten acht organisaties de nota Nederland Ganzenland uit, een gezamenlijke landelijke en regionale visie. De tegengestelde meningen over ganzen vinden we terug in de deelnemende instanties zoals Koninklijke Jagersvereniging en Vogelbescherming Nederland. Benutting van soorten door jacht versus het niet willen doden van vogels. Hoe kan het dat Vogelbescherming, fel tegenstander van het schieten van wilde ganzen, toch meedoet? Wat zijn precies de plannen, de belangen en beweegredenen? Wil je er alles over weten en meediscussiëren over of het slecht of juist verstandig is. Reserveer de 22e september en zorg dat je er bent!

Zondag 25 september: Lange dagexcursie **Fochteloërveen, Lauwersmeer en Waddenzee**. Vertrek 6.30 uur NS-station Bussum-Zuid. Onze verste bestemming combineren we dit jaar met het Fochteloërveen, daarom nemen we er een hele dag én een deel van de avond de tijd voor. In ieder geval maken we er een ontspannen dag van, zonder haast. We rijden eerst naar Diependal. Om 9.00 uur zitten we dan in een unieke kijkhut met ondergrondse toegang aan de koffie, met kans op roodhalsfuut én geoorde fuut. Vervolgens is het Fochteloërveen niet ver meer, waar we - via de uitkijktoren bij Ravenswoud - de benen gaan strekken voor een rondwandeling van 6 km. Wellicht zien we de kraanvogels of de soms aanwezige slangenarend. We lunchen (zelf meenemen !) bij de vogelkijkhut en vertrekken dan voor een rustige middag naar de zuid- en oostzijde van het Lauwersmeer en de Waddendijk. Eind van de middag eten we een visje in Lauwersoog. En wie dat niet wil eet zijn laatste boterhammen op (en als er dan nog brood over is: alle meeuwen zijn er dol op). Begin van de avond gaan we met de zon in de rug kijken naar de talloze steltlopers aan de Ezumakeeg. De enorme afwisseling in biotopen garandeert een flinke daglijst, zeker in de trektijd. We zijn niet voor 22.00 uur terug. Voor wie er desondanks eerder genoeg van heeft of andere verplichtingen heeft: eerder afzwaaien mag, zelf de broodkruimeltjes naar Bussum volgen. De excursie wordt geleid door Wouter Rohde met assistentie van Michel Vlaanderen.

Woensdag 28 september: 20.00 uur. **Contactavond Subgroep Avifauna in Westerheem** (recreatiezaal 1^e verdieping). Op deze avond worden de voortgang en de nieuwe plannen voor vogelwerkgroeponderzoek en projecten besproken. Een goede gelegenheid om daar kennis mee te maken.

Vrijdag 30 september tot en met zondag 2 oktober: Najaarsweekend **Schiermonnikoog**.

We verblijven in de kampeerboerderij 'Binnendijken'.

De kosten voor dit weekend bedragen € 70,- per persoon, inclusief verblijfkosten en overnachting in de kampeerboerderij. Een fiets kan worden besteld voor € 15,- voor het hele weekend. Indien u er voor kiest eigen overnachting te organiseren blijft het tarief van deelname aan het weekend € 70. De overtocht naar het eiland is voor eigen rekening. De betaling dient te geschieden vóór 1 september 2011 op rekening 43.41.08.790 of postrekening 2529179 t.n.v. Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken te Hilversum. Onder vermelding van 'Najaarsweekend 2011 Schiermonnikoog'; de inschrijving is pas definitief nadat het ondertekende inschrijfformulier en de betaling zijn ontvangen. Inschrijving vindt plaats op basis van volgorde van ontvangst en betaling; er is ruimte voor 35 deelnemers. De voorwaarden voor excursies zijn van toepassing (zie het inschrijfformulier).

Het inschrijfformulier kunt u downloaden via het Programma op onze website www.vwggooi.nl of opvragen bij Han Westendorp (035-6423268) en dient vóór 1 september 2011 volledig ingevuld en ondertekend te worden gezonden of gemaïld naar: VWG Het Gooi/Subgroep Excursies, p.a. H. Westendorp, h.westendorp@hetnet.nl, V.K. van Veenlaan 79, 1222 LX Hilversum

Woensdag 12 oktober: 20.00 uur. **Contactavond over de buitenlandreis naar Warta-Oder**
Let op: deze contactavond is niet in Westerheem, maar in de Infoschuur van het Goois Natuurreservaat!! Naarderweg 103, 1217 GL Hilversum: komende vanaf Bussum rechts van de weg circa 100 meter voor het viaduct van de natuurbrug.

Op deze avond wordt verslag uitgebracht van de reis naar het Warta Nationaal Park in mei van dit jaar. Er is veel gezien en gefotografeerd, dus het wordt prachtig.

De Commissie Buitenland zal bekend maken wat de bestemming is van de volgende reis.

Zondag 16 oktober: Ochtend fietsexcursie Eempolder o.l.v. Piet Spoorenberg, Antje van Slooten en Joke van Velsen. We vertrek om 9.00 uur vanaf de parkeerplaats bij de Theetuin Eemnes (einde van de Meentweg 131, 3755 PD Eemnes). De herfst is in volle gang en stuurt veel doortrekkers en wintergasten naar ons land, diverse soorten ganzen, eenden, roofvogels en steltlopers. De Eempolders zijn ook in deze tijd van het jaar een vogeltocht meer dan waard. Dit prachtige open landschap met haar vogels onderga je het beste als je hier op een heel laag tempo doorheen fietst. En dat gaan we dus ook doen. We verwachten om 12.00 uur weer bij de theetuin terug te zijn. Liefhebbers kunnen dan de theetuin nog ingaan om wat na te praten.

Donderdag 27 oktober: 20.00 uur. **'Natuur en cultuur van Spitsbergen'** door Jan van der Geld
Jan van der Geld maakte acht reizen naar Spitsbergen. Hij vertelt over de bijzondere geschiedenis, de eeuwenoude menselijke activiteiten, de bergen, de gletsjers, de permafrost, de vogels, de alpiene planten en de voorkomende dieren, zoals als robben, walrussen, walvissen, poolvossen en natuurlijk de ijsbeer. Op Spitsbergen broeden maar zo'n dertig soorten vogels, maar vaak wel in zeer grote aantallen. Kleine alk, dikbekzeekoet, grote burgemeester, drieteenmeeuw, ivoormeeuw, kleine en kleinste jager, paarse strandloper, rosse franjepoot, roodkeelduiker, het Spitsbergensneeuwhoen en andere soorten zullen de revue passeren.

Zie voor een voorproefje van deze bijzondere lezing: janvandergeld.nl.

Woensdag 9 november: 20.00 uur. **Contactavond over de broedvogelinventarisaties**
in **Westerheem** (recreatiezaal 1^e verdieping).

De VWG heeft dit jaar broedvogelinventarisaties uitgevoerd in o.a. de Kortenhoefische Plassen, Cruysbergen, de Loenderveensche Plas en het Laarder Waschmeer. De resultaten van al dit werk worden vanavond bekend gemaakt en besproken. Per terrein wordt een toelichting gegeven.

Donderdag 24 november: 20.00 uur. **Algemene Ledenvergadering en na de pauze verschillende korte presentaties door leden van onze vereniging.** Het programma wordt later bekend gemaakt.

Zaterdag 26 november: Auto ochtendexcursie Oostvaardersplassen o.l.v. Piet Spoorenberg, Antje van Slooten en Han Westendorp. Vertrek 9.00 uur NS-station Bussum - Zuid. We zijn om ongeveer 15.00 uur terug. Oostvaardersplassen, altijd spannend. Hoe is het weer, hoe zijn de wegen. liggen de plassen open of wordt er geschaatst; mogen we er wel of niet wandelen. Toch valt er altijd veel te beleven, veel overwinterende eenden, ganzen, wulpen, ruigpootbuizerd, maar ook kans op een goudhaantje, kleine bonte specht en met een beetje geluk de zeearend.

Zondag 11 december: Auto excursie Nijkerkernauw en Polder Arkemheen o.l.v. Antje van Slooten en Han Westendorp. Vertrek NS-station Bussum - Zuid 8.00 uur. We zijn uiterlijk 14.00 uur terug.

Het Nijkerkernauw is in de winter een verzamelplaats voor allerlei soorten eenden. In de polder hopen we de kleine zwaan te vinden.

2012

Woensdag 11 januari: 20.00 uur. **Contactavond voor nieuwe leden en Nieuwjaarsbijeenkomst** in **Westerheem**, Frederik van Eedenlaan 73, Hilversum (recreatiezaal 1^e verdieping).

Voor deze avond worden speciaal de nieuwe leden uitgenodigd. Vertegenwoordigers van de subgroepen van de VWG vertellen over hun activiteiten en wie dat wil kan gaan meedoen. Vorig jaar was dit een boeiende, leuke verenigingsbijeenkomst, waarop goed kon worden bijgepraat.

Zondag 15 januari 2012: Haven van Huizen o.l.v. Piet Spoorenberg en Ab Grobbe.

Donderdag 26 januari: 20.00 uur. **Lezing “Hoe vogels vliegen” door Paul Vermeulen**

Als aërodynamicus en vogelaar is Paul Vermeulen gefascineerd door de achtergronden van het vliegen van vogels. In zijn presentatie wil Paul deze fascinatie met ons delen. Met enige nadruk zal aandacht worden besteed aan de vluchtkenmerken, die een rol spelen bij de determinatie. De lezing is gericht op de “vogelaar” en vereist geen aërodynamische kennis.

Zaterdag 28 januari 2012: Autodagexcursie Zeeland o.l.v. Arnold Top.

Woensdag 8 februari: 20.00 uur. **Contactavond VWG vogelfotografie.**

Donderdag 23 februari: 20.00 uur. **Lezing.**

Zaterdag 10 maart 2012: Wandeling Eempolder o.l.v. Hugo Weenen. Vertrek Theetuin Eemnes. We hopen veel wintervogels, doortrekkers en weidevogels te zien zoals grutto, tureluur, bontbekplevier, diverse ganzen- en eendensoorten en wellicht slechtvalk of zeearend.

Vrijdag 13 tot en met 15 april 2012: Voorjaarsweekend Ameland.

Zaterdag 5 mei 2012: Kroondomeinen op de Veluwe o.l.v. Frank van de Weijer.

In week van 1 tm 15 juni 2012: Bezoek aan kerkuilenkast met jongen o.l.v. Hugo Weenen en Harry de Rooij (Kerkuilenwerkgroep/Roofvogelwerkgroep) . Het aantal deelnemers zal beperkt zijn. Verzamelpunt wordt de avond van tevoren bekend gemaakt via een e-mailbericht. U dient zich van te voren per e-mail aan te melden.

Zaterdag 7 juli 2012: Natuurontwikkelingsgebied De Groene Jonker nabij Nieuwkoopse Plassen o.l.v. Bertus van den Brink.

Eind september/begin oktober 2012: Najaarsweekend, bestemming volgt.

Voorwaarden deelname excursies

Excursies

De in het programma aangekondigde excursies zijn, tenzij uitdrukkelijk anders vermeld, bedoeld voor leden en huisgenootleden van de Vogelwerkgroep. Aanmelding vooraf is niet nodig, tenzij dit expliciet is aangegeven. Het meenemen van introducés ter kennismaking met de activiteiten van de Vogelwerkgroep is alleen toegestaan nadat de coördinator van de subgroep excursies hiervoor toestemming heeft gegeven. U wordt dringend verzocht geen kleine kinderen en geen honden mee te nemen.

Een excursie binnen ons werkgebied vertrekt vanaf de plaats c.q. het natuurgebied waar deze wordt gehouden. De juiste plaats staat in het programma vermeld.

Bij excursies buiten ons werkgebied wordt vertrokken vanaf NS-station Bussum - Zuid (aan de zijde van het Bastion Hotel) tenzij anders vermeld. Er wordt gestreefd naar het gebruik van zo min mogelijk auto's. Leden die niet over een auto beschikken kunnen vanaf dit verzamelpunt meerijden. Het is gebruikelijk dat de autokosten met de eigenaar/berijder worden verrekend. Van deelnemers aan de excursie wordt verwacht dat zij vóór de aangegeven tijd aanwezig te zijn, zodat op tijd vertrokken kan worden.

In principe gaan excursies altijd door. In sporadische gevallen (bijvoorbeeld als gevolg van extreme weersomstandigheden) vervalt een excursie of wordt deze doorgeschoven naar een andere datum. Wijzigingen op korte termijn worden (tot een dag voor de excursie) in het programma op onze website www.vwggooi.nl vermeld. Het programma op de website is leidend ten opzichte het programma in De Korhaan.

Weekends en excursies waarvoor betaald moet worden.

Indien betaald moet worden voor een excursie of voor een excursieweekend dienen de deelnamekosten altijd volledig te worden betaald. Bij de aankondiging wordt een datum genoemd waarvoor betaling dient te hebben plaatsgevonden. Deze deadline voor betaling is ongeveer tussen 6 en 8 weken voor het betreffende weekend of excursie. De volgende annuleringsregeling is van toepassing. Bij afmelding tot 4 weken voor het begin van een weekend of excursie waarvoor betaald moet worden, wordt 75% terugbetaald, bij 3 weken 50% en bij 2 weken 25% en bij 1 week 0%.

De favoriete vogelplek van Martin Jut

Mijn eigen achtertuin

Lenny Langerveld

Waar?

Het uitzicht vanuit mijn eigen achtertuin.

Waarom?

Ik woon aan de G.H. Breitnerlaan in Muiderberg. Het uitzicht is misschien voor veel mensen niet eens héél bijzonder, maar voor mij is het een oase van rust. Drie weilanden, hoogspanningsmasten, achter de bomen de spoorlijn naar Almere

en de A6. In mijn vorige huis keek ik tegen een schutting aan en nu heb ik deze weidse einder achter me. Soms zet ik 's morgens vroeg mijn stoel al aan de rand van de tuin, het statief met kijker plaats ik erbij, de verrekijker hang ik aan de stoel. Dat laat ik dan de hele dag staan om bij tijd en wijle naar vogels te kunnen kijken. Vogelboek onder handbereik en als ik in een heel fanatieke bui ben, ook mijn notitieboekje. Het is niet eens dat ik heel zeldzame vogels zie. Voor schuwe vogels is het toch nét te druk. Er scheren wel eens boomvalken voorbij, net als ooievaars, reigers, Kieviten, scholeksters. Soms passeert er een vos, want er staat een perceel maïs. In de boomrand zitten bosvogels, maar ook in mijn tuin zie ik die. Puttertjes, groenlingen, zwartkopjes, roodborsten. Ik heb een foto waarop een havik in de achtertuin een vogel zit te plukken. De ijsvogel heb ik de afgelopen twee jaar regelmatig gezien, maar vanaf begin februari niet meer.

Natuurlijk ga ik ook wel eens naar het Naardermeer, of de Oostvaardersplassen, maar dan moet ik er meer tijd voor vrij maken.

Wanneer?

In het voorjaar, liefst 's morgens. Ook omdat de zon dan boven de weilanden opkomt. Dan moet ik wel tegen de zon inkijken, vogels zijn dan zwarte silhouetten. Desalniettemin is de ochtend het mooiste.

Sinds wanneer?

Sinds we hier drie jaar geleden zijn gaan wonen. Mijn grote angst is natuurlijk, dat de gemeente deze percelen gaat bebouwen. Ik hoop echt dat de weilanden onberoerd blijven. Onaangetast.

Hoe vaak?

Ik werk voor een oliemaatschappij. Dat betekent dat ik dagen achter elkaar aan het werk ben, maar daarna ook een paar dagen aaneengesloten thuis doorbreng. Het voordeel is, dat ik dan op doordeweekse dagen in alle rust vanuit mijn achtertuin kan vogelen. Mijn werk is op productieplatforms; ik zwerf de hele Noordzee over. Ik vogel daar ook wel, maar ik heb niet zoveel met zeevogels. Terwijl ik natuurlijk enorm verwend ben. Jan van Genten zien vind ik héél gewoon. Je zult er trouwens verbaasd van staan, hoeveel collega's zich op die productieplatforms voor vogels interesseren.

Samen of alleen?

Ik probeer mijn zoons van 19 en 17 er nog steeds voor te interesseren, maar ze lachen me keihard uit als ik over vogels begin. Maar ja, wie weet... Toen de oudste op de kleuterschool zat, verbeterde hij zijn juffrouw die een pimpelmees voor een koolmees aanzag. Dus stiekem weten ze er best wel wat van af.

